

גליון
באר
הכרשה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

ויגש

מכון
באר
האמונה

גליון באר הפרשה

להערות והארות,
ובן לכל עניין אחר
ניתן לפנות:
לטלפון 718.484.8136

או לאימייל:
Mail@BeerHaparsha.com

מדי שבוע בשבוע בדוא"ל בחינם

הירשמו היום!

לשון הקודש

באר הפרשה
mail@beerhaparsha.com

אידיש

דער פרשה קוואל
mail@derparshakval.com

אנגלית

Torah Wellsprings
mail@torahwellsprings.com

ספרדית

Manantiales de la Torá
info@manantialesdelatorah.com

צרפתית

Au Puits de La Paracha
info@aupuitsdelaparacha.com

איטלקית

Le Sorgenti della Torah
info@lesorgentidellatorah.com

רוסית

Колодец Торы
info@kolodetztory.com

מכון **ארה"ב:**
Mechon Beer Emunah
1630 50th St, Brooklyn NY 11204
718.484.8136

בארה"ק:
מכון באר האמונה
רח' דובב מישרים 4/2
עיה"ק ירושלים תובב"א
025 688 040

יו"ל ע"י מכון באר אמונה
כל הזכויות שמורות להמכון © 2024

העתקה או הדפסה של הגליון בכל פרמוט שהוא כדי להרויח או לפרסם עסק וכדו' ללא אישור בכתב ממכון באר האמונה הינו נגד ההלכה והחוק הבינלאומי

תוכן הענינים

פרשת ויגש

אמונה

ה' אלוקינו ה' אחד - גם הנראה כדין הוא רחמים גמורים..... ג

שמני אלוקים - הכל בידי שמים..... ט

אין יאוש

אל תירא מרדה מצרימה - חזקו ויאמץ לבבכם..... יא

עבודת ה' תכלית החיים

ותחי רוח - להיות עם תכלית טוב..... יג

מעביר על מידותיו

אני יוסף אחיכם - להיות מעביר על מידותיו ולא לבייש את הזולת..... יד

אל תרגזו - להתרחק מן הכעס..... יז

ידוע כי כל בחינות הגבורות והדינים הנעשים בעולם, המה נמשכים מהסתלקות ח"ו בחינת השגחת השי"י בפרטי פרטים מלב האדם, (וזה בא לו מאחר ש)נסתלק בחינת יראת ה' מנגד עיניו.

אמנם אם האדם יודע מיעוט ערכו ופחיתות מדרגתו, ומאמין באמונה שלימה שבלתי אפשרי לעשות קטנה או גדולה אם ה' לא צוה, וכל תנועותיו והרגשותיו ומעשיו הכל המה בהשגחת השי"ת, המשגיח בפרטי פרטים ומלא כל הארץ כבודו, כמו שכתוב (ירמיה כג כד) 'אם יסתר איש במסתרים וגו'', ומזה בא אצלו הפחד והיראה מה' ומהדר גאונו, לקיים 'שויתי ה' לנגדי תמיד' (תהלים טז ח) אז נתבטלו כל הדינים, וגורם להמשיך שפע וברכה ממקור החסד, שלא יחסר כל טוב ממנו.

כמאמר הכתוב (דברים יח א) 'תמים תהיה עם ה' אלוקיך', היינו מי שהוא בבחינת עם ה' - שיאמין שכל פעולתו תמיד המה עם השגחת השי"י כנ"ל, אז הוא בחינת 'תמים' - שהשי"ת משפיע עליו כל טוב, שלא יחסר ממנו כלל, והוא בבחינת תמימות בלי חסרון כלל.

ועל פי דברינו אלה ירמוז הכתוב (תהלים קל ז) 'כי עם ה' החסד והרבה עמו פדות', היינו מי שמאמין שכל פעולתו עם ה' המה ובהשגחתו יתברך, הוא הגורם להמשיך חסד עליון בזה העולם.

וגם החסד בא בה"א הידוע, לרמז כי זאת היא עיקר החסד אצל האדם אשר בא למדרגת עבודת השי"ת, להכיר פעולות ה' בכל תנועותיו והרגשותיו שהכל הוא בהשגחת השי"ת אשר זכה לזה, ולא מצד מעשיו, הוא רק מחסדי השי"ת אשר הופיע עליו מאורו יתברך אור החסד והרחמים. וזהו 'והרבה עמו פדות' שמשפיע בבחינה זו הרבה פדות ושפע ברכה על הכללות, והוא יפדה את ישראל מכל עונותיו על ידי בחינת עבודה זו.

בת עין, פרשת ויגש ד"ה כי כמוך כפרעה

פרשת ויגש

של ברזל, באותה שעה פתח יעקב ואמר 'שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד', והיתה כוונתו לומר הסכת ושמע - התבוננו היטב ושימו על לבבכם כל בני ישראל, כי הן כשהקב"ה נוהג במידת הרחמים בבחי' שם הוי"ה, והן כשנראה שהוא אוהו חלילה ביד מידת המשפט ונראה כאלוקינו, הרי לאמיתו של דבר אין שום חילוק בין שני הנהגות אלו, ותמיד הוא הוי"ה אחד, כי בכל מצב שלא יהיה אזי הקב"ה הוא אבינו הוא מלכנו, המרחם עלינו ורוצה אך ורק להיטיב לנו, ואף אם לפי שעה נדמה שהוא נוהג במידת הדין - עוד יבוא הזמן ויתגלה כי באמת הוי"ה אחד".

הנה כתיב (תהלים קכו א) 'שיר המעלות בשוב ה' את שיבת ציון היינו כחולמים', וביאר הר"ק ה'בית אברהם' זי"ע (בפרשת ד"ה שיר המעלות) וז"ל. 'היינו כחולמים' - היינו כיוסף בעל החלומות שעברו עליו כל כך הרבה צרות, במכירתו, ובבית פוטיפר, בנסיון הגדול, ולאחמ"כ בבית האסורים, כמאמר הכתוב (תהלים מב ה) 'כל משברייך וגלייך עלי עברו', ובסופו של דבר נתברר

ה' אלוקינו ה' אחד - גם הנראה כדין הוא רחמים גמורים בפרשתן (מו כט), 'וירא אליו ויפול על צואריו ויבך על צואריו עוד', ופירש"י, 'אבל יעקב לא נפל על צוארי יוסף ולא נשקו, ואמרו רבותינו שהיה קורא את שמע', ונודע להקשות, שאם הגיע אז זמן קריאת שמע מדוע לא קרא גם יוסף כמו שקרא יעקב אביו, ואם אין עתה הוא זמן קרי"ש, מדוע יעקב כן קרא ולא נפל על צוארי יוסף ולא נשקו.

וביאר הר"ק מהר"ש מבאבוב זי"ע (נועם שלמה עמ' רמח), כי (אף שודאי אין לנו שייכות ליעקב שלימתא', אך עכ"פ עלינו ללמוד מה) מפורש בתורה שיעקב אבינו בכה והתאבל על אבדן בנו יקירו יוסף הצדיק במשך כ"ב שנה, עד שנסתלקה הימנו השכינה, וכאשר הגיע השעה וקץ הישועה והתגלה יוסף לאחיו ואמר להם 'אני יוסף', וירד יעקב למצרים, באותו הרגע התברר לו כי כל אותה בכייה היתה לחינם, כי מכירת יוסף היתה לטובה, 'לשום לכם שארית בארץ ולהחיות לכם לפליטה גדולה', ולמען ירד יעקב מצרימה בכבוד מלכים ולא בשלשלאות

א. הנה כבר נתנו טעם לשבח על הא דאיתא בשו"ע (או"ח סא ה) שנוהגים לכסות העיניים ביד בעת אמירת פסוק ראשון של שמע, כי בא לומר, מאמין אני בבוראי ש'ה' אלוקינו ה' אחד' אף בעת שתחשך עלי, ואיני רואה מאומה, כי דייקא בעת כזאת שאין רואה את המאורות, ואין מבין את הנהגת ה' עמו - אז הוא מצווה להאמין ולהכריז שהקב"ה הוא האחד היחיד והמיוחד, עילת כל העילות וסיבת כל הסיבות, והכל לטובתנו השלימה. ולא עוד אלא הוא משים ידו על העיניים, וזועק ה' אלוקינו, כלומר בין בהנהגת מידת ה' - כלומר ברחמים, הן כשהוא 'אלוקינו' מידת הדין הכל הוא ה' אחד, אותו הבורא נותן לו שניהם כפי דרכו.

ויתבאר ביותר, על פי מה שהביאו בספה"ק בשם הזוה"ק כי במקרא שנאמר (מו ד) 'ויוסף ישית ידו על עיניך' - דא רזא דקריאת שמע [כאן רמוז סוד קרי"ש], והביאור בזה הוא כמו שביאר ה'משך חכמה' (בד"ה אנכי) בפסוק (מו ג-ד) 'אל תירא מרדה מצרימה וגו', אנכי ארד עמך ואנכי אעלך גם עלה ויוסף ישית ידו על עיניך, שהקב"ה אמר ליעקב אל תירא מרדה מצרימה - אל תחפור ותחשוש מירידתך למצרים - לחשכות הגלות, כי ויוסף ישית ידו על עיניך, היינו, עצם מצבו של יוסף יישב לך את כל תמיהותיך, הגע בעצמך - מי פילל ומי מילל שהצער הגדול שהיה ליוסף במכירתו לא היה אלא הכנה למנותו כשליט על מצרים - שיפרסם את שם השם בכל ארץ מצרים. וזה ישית ידו על עיניך - יכסה ויישב את כל תמיהותיו, להבין שהכל בחשבון משמים ממעל ועל הארץ מתחת. ופעמים וכל הירידה כולה באה לצורך עליה גדולה שאינה יכולה לבוא אלא דייקא מתוך הירידה. ומעתה יתבאר ביותר מה שאמרו 'ויוסף ישית ידו על עיניך' - דא רזא דקריאת שמע, כי זהו סוד קריאת שמע, לדעת שבחי' ה' ובחי' אלוקינו הם ה' אחד, וזאת למדנו מעניינו של יוסף, שם נתגלה בעליל היאך כל הצער הנורא שהיה לו הביאו לטובה ולברכה ולהצלת כל כלל ישראל.

באר הפרשה - פרשת ויגש

את בנו אהובו וחביבו לאחר כ"ב שנה, מצא אל נכון להזכיר את יום המיתה, וכי היה ברצונו להשבית את השמחה או למעטה.

ומבאר הגה"ק רבי שלמה קלוגער זי"ע (הכמת התורה ויחי תקפ"ג) באופן נורא, שהנה קצבת שני חיי יעקב היתה רק ק"ל שנה, ועל בן אמר 'אמותה הפעם' כי אכן באותה שעה תמו מניין שנות חייו, אלא שבהגיעו למצרים היה לו 'פחיתות כבוד', כי עד אז היה חי בארץ בנען ברימו של עולם, ואף בעת הרעב לא היה מחסור בביתו (רק מחמת 'למה תתראו' שלח לשבור בר במצרים) ואילו עתה עליו להיות סמוך על שולחן בנו שיפרנס ויוון ויכלכל אותו, ומה עוד שירד לארץ מצרים, והיה יכול להתרעם על מידותיו של הקב"ה למה הביאו לידי כך,

שהכל היה לטובה עבורו, כי ראוי היה יעקב לירד מצרימה בשלשלאות של ברזל (ובזכות ירידתו של יוסף ומינויו למשנה למלך ירד מצרימה בכבוד מלכים). כמו כן, 'בשוב ה' את שיבת ציון' - כשתהיה הגאולה יכירו וידעו שכל היסורים והגלות הכל היה לטובה, ואז ימלא שחוק פינו ולשונונו רנה' - כמו הישן שנתעורר משנתו וקם מתוך חלום שהיה רואה בחלומו הרבה צער וכאב, הרי כשקם משנתו כל הצער לשחוק בעיניו, באותו האופן יביטו כשתהיה הגאולה העתידה על כל הצרות שעברו, עכ"ל.

בפרשתן (מו ל), 'ויאמר ישראל אל יוסף אמותה הפעם אחרי ראותי את פניך', ולכאורה תמוה העניין שדייקא עתה, בעת השמחה הגדולה כאשר רואה יעקב

ב. כה כתב הגה"ק ה'חפץ חיים' (ח"ח עה"ת ריש פרשתו) על הפסוק (מה ג) 'ויאמר יוסף אל אחיו אני יוסף', דהנה מאז באו האחים למצרים לשבור אוכל, היו מסובבים 'מלאים קושיות כרימון', על מה עשה ה' להם ככה, דבכל פינה שפנו שם לא היה אור במושבותם, תחילה 'ויתנכר אליהם', וידבר איתם קשות, ואף הוסיף לחשדם כמרגלים, לאחמ"כ נוסף הציווי להביא את בנימין, ולבסוף נוסף להם פרשת ה'מטמון' ופרשת הגביע, אמנם כל 'מה נשתנה' האלו נתחווירו באחת, ונמוגו כאין וכאפס ברגע שהכריז יוסף 'הוציאו כל איש מעלי, ואמר להם אני יוסף, כי בב' תיבות אלו יישב להם בפעם אחת את כל תמיהותיהם.

ואמר ה'חפץ חיים' שאף אנו מסובבים זה כאלפיים שנה בגלות המר הזה, עם 'קושיות סתירות ותמיהות' על כל הקורות אותנו בגלות המר הזה, אמנם לעתיד לבוא כשיכריז בורא עולם אני ה', יתיישבו כל ההדורים, והכל יבוא על מקומו בשלום, כאשר יתגלו לעינינו טעמי וסיבת המאורעות - היאך היה כל מקרה וצרה אך ורק לטובתינו השלימה בחשבון מופלא ומופלג, ובאמונה זאת, שנדע כבר מעתה ש'אני ה'', יתיישבו לן כל הקושיות וממילא 'תו לא קשה מידי', וראו כל בשר יחדיו כי פי ה' דיבר.

ג. כתב הרה"ק מקאמארנא זי"ע (חומש הכל הברכה, פרשת עמי רנח). וז"ל (בשינוי) שמעתי ממורי לפרש מאמר חז"ל 'לעולם יסדר אדם שבחו של מקום ואח"כ יתפלל' ואיכא מ"ד איפכא שקודם יתפלל ואח"כ יסדר שבחו של מקום. דהנה כל מיני צער שבא לאדם, באמת גם שם נמצא השי"ת, וכאשר יתן לב להבין שגם כאן הוא יתברך אתו עמו, אז הוסר ונתגלה ההסתר ונתבטל הצער. ולזאת הכוונה - 'יסדר שבחו', כלומר, שיזכיר לעצמו 'שבחו' אשר מלא כל הארץ כבודו, ולית אתר פנוי מיניה ובכל צרתם לו צר, ואז נעשה 'לא צר' כלל (מתיבת ל"ו נעשה ל"א), 'ואח"כ יתפלל' כלומר אחר שהשריש את כל זה בדעתו, בוודאי תיכף תתבטל הצרה אחר שמסדר שבחו בענין הזה.

ומר סבר, 'יתפלל תחלה', היינו, כי שמעתי ממורי שע"י ידיעת האדם שהשי"ת מלא כל הארץ כבודו, וכל תנועה ומחשבה הכל ממנו ית', אז בידיעה זאת יתפרדו כל פועלי און, ויראה שאין שום מחיצה מבלדת בין האדם להשי"ת. ובאמת כמה פעמים צריכין להתפלל על זה תחילה - שהשי"ת יאיר עיניו ויקבל את הכל באהבה, ושיראה ויאמין ששם אתו עמו השי"ת, ואח"כ כשיסדר שבחו אזי ממילא נהפך הכל לטוב.

וכאשר שמעתי ממורי שאמר לאדם אחד, תקבל כל הבא עליך באהבה ואז יהיה לך עוה"ז ועוה"ב גם יחד, והשיבו האיש, שיתפלל שיתן לו השי"ת כח שיוכל לקבל הכל באהבה, והשיב אמת אמרת, צריכין להתפלל על זה. וזהו טעם מ"ד 'יתפלל ואח"כ יסדר שבחו' [קודם יתפלל שיזכה לקבל הכל באהבה ואח"כ יסדר שבחו שמלא כל הארץ כבודו ושם אתו עמו השי"ת].

ד. וכמו שכתב השל"ה הק' (שער האותיות, דרך ארץ אות מב) 'שמעתי אומרים בדרך הלצה, כשבא יעקב למצרים הוא וביתו לסמוך על שולחן בנו הצדיק שהיה מכלכל את כולם אמר אמותה הפעם אחרי ראותי את פניך, כלומר הוא קשה בעיני כמוות, שהוכרחתי לבוא לקראתך...'.

אך יעקב קיבל את הדין באמונה, על כן זכה ונוספו לו עוד י"ז שנות חיים. ובוה מבאר את הכתוב בריש פרשת ויחי (להלן זו כח) 'ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה', ר"ל מחמת שהיה יעקב בארץ מצרים על כן חי עוד שבע עשרה שנה.

מבאן ישיב האדם אל ליבו בתרתי, א. מעלת הייסורים, כי יתכן שרק בזכותם ובגנים הוא חי בעולם הזה, ואין בידו לשער לכמה טובות זוכה מחמת הצרות שעברו עליו. ב. גודל התעלות האדם ומתן שכרו הטוב אם אינו מבעט בייסורים אלא מקבלם באהבה.

ה. כתב הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע (שם עולם פ"ג בהגה"ה) בשם הגר"א זי"ע 'שאלמלא היסורין לא מצאנו ידינו ורגלינו בזה העולם, ומאריך לבאר כיצד בבוא האדם לב"ד של מעלה אחר אריכות ימיו ושנותיו אזי כף החובה נוטה ומכרעת (עיי"ש), 'ובתוך כך יוצאת בת קול שמכריזה ואומרת איה היסורים שהיו לו בעודו בזה העולם, מיד נקבצים כל היסורים שהיו לו בכל ימי חייו, והם רצים כולם לצד ימין והכף זכות מכריעה הרבה והרבה, כי ע"י היסורים נתכפרו לו הרבה מעונותיו והוא נשאר בחזקת צדיק, והוא שמח ומוודה לה' על כל מה שעבר עליו. וכך אמרו חז"ל (ספרי האזינו) 'אמר להם הקב"ה, כל זמן שאני מביא עליכם ייסורים בעולם הזה תזכרו כמה טובות ונחמות עתיד אני ליתן לכם לעולם הבא'.

ו'מעשה רב' היה אצל ה'חפץ חיים' עצמו, בעת שנסתלק לעולמו איש פשוט בעיר ראדין שלא היה ידוע כצדיק ותלמיד חכם, ולא הודיעו על כך ל'חפץ חיים', ולאחר ששמע דבר פטירתו התרעם הח"ח על שהעלימו זאת ממנו באמרו שהפסידו ממנו את הזכות להשתתף בהלווייתו של אותו יהודי, תמהו המקורבים והמשמשים ושאלוהו מה ה'הפסד' הגדול, וכי היה צדיק נסתר... אמר להם החפץ חיים, הנה כתיב (משלי יז ג) 'בוחן לפות ה', והרי שרק הקב"ה הבוחן לבבות וכליות הוא יודע מי הוא 'צדיק', אבל אנו אין בידינו לדעת מי הוא 'צדיק'..., אמנם אמרו חז"ל (ברכות ה.) 'יסורין ממרקין כל עונותיו של אדם, ומאחר שנפטר זה היה 'בעל ייסורים' אם כן ודאי היה צדיק ונקי, ולזכות תחשב לחלוק כבוד אחרון לצדיק...

מין הבאר

עוד בענין קבלת יסורים באהבה, כתב הרה"ק מאפטא זי"ע (אוהב ישראל פרשתו, ד"ה עי"ל בפסוק הני"ל), ויאמר [יעקב] הנני מוכן ומזומן לקבל על עצמי עול הגלות ועול מלכות שמים, ומאחר שקבל עליו עול הגלות ועול מלכות שמים באימה וביראה, אז ויאמר אנכי הא-ל אלקי אביך אל תירא מרדה מצרים כי לגוי גדול אשימך שם'.

הגה"צ רבי יצחק שלמה אונגאר זצ"ל, גאב"ד חוג חתם סופר בעי"ת בני ברק יצ"ו היה מרבה לספר על שני ידידים מנוער ועד זקנה ושיבה, שנדברו ביניהם שהראשון אשר יעלה לאחר אריכות ימים ושנים לעולם העליון, יתגלה לחברו לספר לו מהקורות עמו בבית דין של מעלה, ולחיזוק הדבר אף עשו 'תקיעת כף', עברו ימים ושנים והאחד נפטר לבית עולמו, ולאחר תקופה התגלה לחברו ואמר לו, אין לי רשות לספר מהנעשה בעליונים, אלא דבר אחד אגלה לך, האם הינך זוכר עדיין שהלכנו ברחוב העיר כשהננו נושאים בידינו את הקמח שטחנו לצורך אפיית מצות שמורה, והנה נתקדרו השמים בעבים, וליבנו רעד ו'פרפר' שמא יפתחו ארובות השמים וגשם יזלף על שקי הקמח ויביאם לידי חימוץ וכל עבודתנו תרד לטמיון, אכן כעבור דקה וחצי נתפזרו העננים והשמש חזרה להאיר על הארץ ושבה השלווה ללבבנו... עתה דע לך כי העלו על כף המאזניים גם את ה'דקה וחצי' האלו בהם היינו שרויים בפחד ובצער, כי כל רגע ורגע של יסורים חשוב הרבה בשמים ממעל...

ו. וכבר כתב רבינו יהודה החסיד זי"ע ב'ספר חסידים' (אות תקא עיי"ש), יש בן או בת שפודים את אביהם, שלפעמים מתים הבנים כשהם קטנים והכל עצבין ואינם יודעים שבאמת היה נגזר על האב או על האם למות, ועצבון זה מצילים ממיתתם.

מסופר על אחד מחסידי הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע שהיה 'בעל חוב' גדול והנושים לא נתנו לו מנוח, מאידך היה לו נכס אחד שהיה שווה הון רב, והכך בדעתו למכור אותו ובמעות שיקבל יפרע את כל חובותיו, ואף ישארו בידו כמה פרוטות בכיסו למחייתו. הלך היהודי לשאול בעצת רבו כדת מה לעשות, ענהו הרבי, איעצך שלא למכור את הנכס, כעבור תקופת מה נתרבו חובותיו עוד ועוד, חזר היהודי אל רבו, אך הרבי בשלו, 'איעצך שלא למכור

באר הפרשה - פרשת ויגש

את הנכס'. אמנם משרדף יום אחר יום והנוגשים אצו לאמר שלמו חובותיכם, ויראו בניו כי באו מים עד נפש - מכרו את הנכס ופרעו במעות שנתקבל את כל החובות, ותהי הרווחה בבית האב. כעבור שבועיים נסתלק האב לעולם שכולו טוב. הבנים נכנסו לקודש פנימה אל ה'שפת אמת' וסיפרו לו על כך, מיד שאלם הרבי אודות הנכס, ומשנענה שמכרוהו, אמר להם, הנה איתא בגמרא (פסחים קיג): 'שלשה חייהם אינם חיים', ישנם כאלו שכל 'חייהם' - היינו כל זכות קיומם וחיותם בעולם הזה אינו אלא מחמת ש'אינם חיים', שייסורים רבים עליהם עד שאין להם כל טעם בחיים. אביכם היה בכלל אלו, וקצבת חייו כבר נשלמה זה זמן רב, אלא שהחובות והייסורים החזיקוהו בין החיים, ועתה כשמכרתם את הנכס ונפטרם מן החובות שוב לא היה לו במה להחזיק את חייו.

ז. ב'מגיד מישרים' (ריש פרשת וישב) מובא, ש'המגיד' נתגלה למרנא ה'בית יוסף' זי"ע, ובישרו כי 'איתתא תליתאי' כלומר שנישאת לו בזיווג שלישי, תלד בן זכר, ומבואר שם דבר המעשה, שהבית יוסף גלה למקום תורה, ועלה לה בקושי, וכשחזר לביתו חלה והוצרכה לטפל בו, והיתה מלאה צער ועגמ"נ. אמנם, בזכות זה זכתה להוליד, כי מצד עצמותה אינה בר הולדה (אחרי שהיתה בגלגול הקודם 'זכר' - תלמיד חכם) ועתה נושעה, וז"ל, וזכתה לכך ע"י מעשיה הטובים, ועל ידי הצער שנצטערה על ידי שגלית מאצלה וגם ע"י הצער שנצטערה בשירות חוליך, כי כל כך זוכה האדם כשיסורים באים עליו כשסובלם בסבר פנים יפות כמו שזוכה בעשיית מצוה, והטעם לפי שעל ידי היסורים בגוף מתחלש כח הטומאה ומזדככת הנפש מטומאת זוהמת הנחש ונשארה טהורה ונקייה וכו', וע"י כן תלד לך בנים זכרים כאשר הבטחתך, ואמרת לך ואתה שלום.

ח. והדרך הנכונה לזכות על ידה לקבל את הייסורים באהבה ובשמחה, הוא על ידי חיזוק האמונה הטהורה שכל העובר עליו הוא בהשגחה עליונה, וכמו שכתב הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע (שמיה"ל שער התבונה פ"ח) לבאר היאך ניתן להגיע למדרגת 'שמחים ביסורים' שעליהם הכתוב אומר 'ואוהביו כצאת השמש בגבורתו' (שבת פח:), וז"ל, כי מדה זו באה לאדם מצד קדושת הנפש ומאמונתה הטהורה בה' שהוא משגיח על כל דרכיו, כמו שכתוב (איוב לד כא) 'כי עיניו על דרכי איש', ועושה הכל לטובתו. עכ"ל.

בדרך רמז אמרו בהא דכתיב בפרשתן בירידתם למצרים (מו כז) 'כל הנפש לבית יעקב הבאה מצרימה שבעים', ובצאתם מצרים הוא אומר (שמות יב לז) 'ויסעו בני ישראל מרעמסס סוכותה כשש מאות אלף רגלי הגברים לבד מטף', ואיתא ב'ילקוט שמעוני' (ויגש רמז קנב) שבירידתם למצרים חסר להם אחד להשלים למנין שבעים, והקב"ה השלים כדכתיב (מו ד) 'אנוכי ארד עמך מצרימה', ובעלייתם חסר אחד למנין שש מאות אלף והקב"ה השלימו כדכתיב (שם) 'ואנוכי אעלך גם עלה'. מכאן למדנו עצה ואורחות חיים, כי גם בכל מקרי ומאורעות האדם - פעמים שה'חשבון' לא מתאים לו כל כך (ס'שטימט עפעס נישט דער חשבון) עצתו שיכניס לחשבון את הקב"ה והכל יתישב וינוח בשלום... כיצא בדבר רמז לה הגה"ק המהרי"ץ דושינסקיא זי"ע משם הצדיק רבי משה'לע בעל תשובה זצ"ל (דבר התאחדות תשרי תשכ"ה) בפסוק בפרשתן (מד כח) 'ויצא האחד מאתי ואומר אך טרוף טורף', כי הזוכר תמיד את ה' אינו מתייאש לעולם, בידעו כי אף אם יארע לו רעה או איזה צרה אין זה מחמת שאירע 'מקרה' מעצמו ח"ו והורע מזלו וכיו"ב ממחשבותיהם של המתייאשים, אלא הכל נעשה בציווי הא-ל ב"ה, והכל לטובה ולברכה שתתגלה לפניו בבוא העת. אך כאשר 'ויצא האחד מאתי' - שהוציא מלבו ומוחו את הבורא האחד יחיד ומיוחד, 'ואומר אך טורף טורף' - לכן נתייאש לומר הנה נטרפה ואבדה תקוות נפשי, וכבר אין לי כל מנוס הן ברוחניות הן בגשמיות.

עוד ישיב האדם אל ליבו דברי ה'כלי יקר' על האמור בפרשתן (מו ד) 'אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלך גם עלה', ומבאר על דרך משל, למי שמוליך את חברו למים עמוקים והלה מתיירא לירד אל המים פן יטבע, על כן אינו יורד לתוך המים עד אחר שזה המוליך יורד תחילה, כמו"כ בעת העלייה מן המים אינו נותן למי שמוליכו לעלות תחילה ברוב חששו שמא ישאר לבדו במים, על כן עולה הוא תחילה והמוליך יעלה לאחוריו. על זה הדרך יש לומר, שהנה יעקב התיירא מרדת מצרימה 'מקום חושך ענן וערפל', עד שאמר לו הקב"ה, אנכי ארד כביכול לפניך למצרים, ואף 'בצאת ישראל ממצרים' אזי כביכול יצאו בני ישראל תחילה ורק אח"כ עלתה משם השכינה, ולכן כתב בקרא - ב'ירידה' את מעשה ירידת ה' קודם ליעקב - אנכי ארד עמך, ואילו בעליה הזכיר קודם עליית יעקב - אנכי אעלך ואחר כך גם עלה, אתה תעלה תחילה ורק לבסוף אני אעלה, וכל זה בכדי שלא ישאר יעקב רגע אחד לבדו במצרים. ובזה יש לבאר לשון הכתוב (תהילים קלט ח) 'ואציעה שאול הנך', אף כאשר אירע לי נפילה עד לשאול תחתית ח"ו, הרי כבר 'הנך' - הקדים הקב"ה לרדת שמה בטרם ירדת האדם.

ולא רק ליעקב אבינו הדברים אמורים, אלא לכל חד וחד בדיליה, יכיר וידע שלא זו בלבד שהקב"ה עמו בתוך הצרה, אלא הוא מקדים לבוא לגודל אהבתו בכדי שלא יפחד איש מבני ישראל אפילו רגע אחד, ומעתה ידע האדם

ומוסיף עוד הגר"ש קלוגער לבאר ביסוד הדברים מה שאמרו חז"ל (תנינה ה.) שמוסיפים שנות חיים לצורבא מרבנן דמעביר במיליה' - דלאו הוקא אם מעביר במיליה נגד חברו במה שבין אדם לחברו, דהוא הדין נמי אם מעביר במיליה נגד הקב"ה מה שהיה

להתרעם כנגדו ית' ואינו מתרעם נמי נקרא מעביר במיליה ומוסיפין לו שנים'.
 כיוצא בדבר למדנו עוד מהאמור בפרשתן (מו ו-ז) 'ויבואו מצרימה יעקב וכל זרעו אתו, בניו ובני

שלא לאבד עשתונותיו ביום צרה וחשיכה, כי דייקא שם ישגבך אלוקי יעקב, וכך מצינו בפרשתן דכתיב (מו ב) 'ויאמר אלוקים לישראל במראות הלילה וכו' אל תירא מרדה מצרימה', וכן בפרשת ויצא נגלה הקב"ה ליעקב אבינו במראות הלילה מה שלא מצאנו כן אצל אברהם ויצחק, ומבאר ה'משך חכמה' (בד"ה אנכי) כי בב' זמנים אלו היו פניו מועדות 'לרדת' לגלות לחוץ לארץ, מקום אימה וחשיכה גדולה, לכן נגלה אליו הקב"ה במראות הלילה דיקא, להראותו שאף בעת חשכת לילה ובגלות שוכן הקב"ה אצל עמו ישראל, וכמו שאמרו (מגילה כט.) גלו לבבל שכינה עמהם (עי' זוה"ק רי"פ שמות), ואף בחשכת לילה השכינה שוכנת בתוך בני ישראל.

ומבאר לפי"ז את הקרא (תהלים כ ב) 'יענך ה' ביום צרה ישגבך שם אלוקי יעקב'. יענך ה' וישרה שכינתו עליך, אף ביום צרה כשתהיה בחשכת הגלות - כל חד וחד בחשכותו וגלותו, וישגבך - ירומם ויחזק את ליבך, אלוקי יעקב - מה שכבר התגלה ליעקב אבינו ע"ה שהקב"ה מצוי אף בחשכת לילה (הגה"צ רבי יחזקאל אברהמסקי זצוק"ל היה מחבב מאד את דברי המשך חכמה הללו, ובכל שנה בפרשת ויגש היה מרבה להציע דברים אלו לכל הבא בצל קורתו).

ט. נפלאות מצינו בספר ה'מנורת המאור' (נר ה' כלל ג' ח"א פ"ב), 'יסורין ממרקין עונותיו של אדם, ואם יקבלם בשמחה ויצדיק בהן דין בוראו, מן השמים ירחמו עליו ויוציאוהו מצרתו, ויושיעו לו ולבני דורו בזכותו, כדאמרינן (תענית ה.) אמר רבי יהושע בן לוי, כל השמח ביסורין שבאין עליו מביא ישועה לעולם.

י. ועל כך נאמר (חבקוק ב ד) וצדיק באמונתו יחיה' - שעל ידי האמונה נוסף לו שנות חיים כפשוטו, ומכלל הן אתה שומע לאו...

בפרשתן (מז ח-ט), 'ויאמר פרעה אל יעקב כמה ימי שני חיך, ויאמר יעקב אל פרעה ימי שני מגורי שלושים ומאת שנה מעט ורעים היו ימי שני חיי ולא השיגו את ימי שני חיי אבותי בימי מגוריהם', ובמדרש (אגדת בראשית פס"ב הובא ב'דעת זקנים' בפרשתן), בשעה שאמר יעקב 'מעט ורעים היו', אמר לו הקב"ה אני מלטתך מעשיו ומלבן, והחזרתי לך את דינה גם יוסף, ואתה מתרעם על חיך שהם מעט ורעים, חיך שנמנים התיבות שיש מן 'ויאמר' עד 'בימי מגוריהם' וכמנין הזה יחסרו שנותיך משנות חיי יצחק אביך, והם ל"ג תיבות, וכמנין זה נחסרו מחייו שהרי יצחק חי ק"פ שנים ויעקב לא חי כי אם קמ"ז שנים' (33180-147=), ולכאורה קשה, שהלא מנין התיבות שמתיבת ויאמר יעקב אל פרעה אינו אלא כ"ה תיבות ולא ל"ג, ואם כן מדוע נחסרו לו ל"ג שנים.

מן הבאר

כלל הדברים הוא כמסופר על הרה"ק רבי שמעון מיערוסלאב זי"ע שהאריך ימים ושנים יותר על הרגיל באותם השנים (נלב"ע בהיותו בן צ"א), משנשאל במה הארכת ימים. ענה, הנה אדם שקשה לו 'קושיות' על דרכי הנהגת ה', עונים לו מן השמים, א"כ, עלה הנה לבית דין של מעלה, ויתורצו כל קושיותיך אחת לאחת... אך אני שמעולם לא הוקשה לי מידי, ואת כל אשר אירע לי קיבלתי בשמחה, לכן זכיתי לאריכות ימים מופלגת (הובא באוהל שמעון עמ' י"ז).

הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע היה אומר מי שמאמין אין לו קושיות, ומי שאינו מאמין לא יועילו לו תירוצים... (הובא ב'אם לבינה' פ"י עקב). וכבר אמר הרה"ק מקוברין זי"ע (הובא ב'תורת אבות' שבת אות קמא) ש'א-ל אדון על כל המעשים' הוא התירוץ לכל הקושיות...

ואמר הגר"ח שמואלביץ זצ"ל (שיחות מוסר תשל"א-ג), שבעל כרחך צריך לומר כי נמנים התיבות (להחסיר כנגדם משנות חייו של יעקב) מ'ויאמר' הראשון - בשאלת פרעה ליעקב, והטעם שגם עליהם נענש יעקב ואף שפרעה אמרם ולא הוא, משום שלכאורה יש להתבונן, מה ראה פרעה לשאלו אודות מנין שנות חייו, אלא, מכיוון שראהו נכנס לפניו

באר הפרשה - פרשת ויגש

כִּי אֵיטָא בְּגִמְרָא (ברכות סב.) 'סמא דיסורי קבילי', פירושו, שקבלת הייסורים באהבה ושמחה הוא סם המרפא לייסורים^א, ומכיוון שבני יעקב קיבלו את הגזירה באהבה לכן פקע מהם 'צער השעבוד', משא"כ על מיתת יוכבד וסרח בת אשר - שגם היו מיורדי מצרים, לא המתינו, מכיוון שלא ירדו מרצונם לסבול את עול השעבוד. מכאן ילמד כל אחד לקבל בשמחה ואהבה את כל הבא עליו, וכך ירוויח שיקויים בו 'סמא דיסורי קבילי', שיתרפא ויוושע מצרתו^ב, ובכל אשר יפנה ישביל ויצליח.

בדברים האלו ביאר גם הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע במה שנאמר בריש הפרשה 'ויגש אליו יהודה ויאמר בי אדוני וגו', שכבר עמדו המפרשים לבאר בדברי יהודה שאמר ליוסף 'אדוני שאל את עבדיו וכו', שלכאורה אין בהם שום טענה מחודשת יותר ממה שכבר נאמר לעיל בפר' מקץ, ומדוע חשב יהודה

בניו אתו, בנותיו ובנות בניו וכל זרעו הביא אתו מצרימה', והקשה ה'אור החיים' הק' (ד"ה בניו) מדוע חילק הכתוב בין בניו ובנותיו והפסיק ביניהם תיבת 'אתו'. ומבאר, כי יש מהם שבאו מרצונם מצרימה לקבל גזירת מלך בלב שלם, ויש מהם שהיו חוככים בדעתם להתעכב מרדת לבור הברזל, וציין הכתוב מי ומי ההולכים לפרוע שטר חוב הגלות מרצונם, ואלו הם, בניו ובני בניו אתו, פירושו, אלו (הזכרים) לא הוצרך להביאם, אלא הם בעצמם באו אתו בדומה לו - כמו שיעקב עצמו ירד מצרימה מיד כשנצטווה על כך, ללא כל שאלות וספיקות, כך גם הם, ואילו את הבנות הביא אתו מצרימה (מאחר שלא קיבלו באהבה את הגזירה לירד למצרים).

ומבאר ה'אור החיים', שמטעם זה המתין הקב"ה מלהתחיל את 'שעבוד מצרים' רק לאחר מיתת כל בני יעקב, ואילו על מות הבנות לא המתין,

כולו שחוח וקודר, ופניו מביעים צער ומכאוב, לזה שאל אותו פרעה כמה ימי שני חייך שמחמתם הנך כה קודר וכפוף, על כן נענש גם על השאלה של פרעה ב'ויאמר' הראשון, כלומר כי בהילוכו קודר (במקום להודות לה' על כל ניסיו ונפלאותיו עמו, בהצילו אותו מכל הצרות שנמנו במדרש) גרם לפרעה לשאלו כן. ואף שאין לנו כל שמץ השגה ביעקב אבינו - אמנם עלינו ללמוד מזה את הנוגע לדילן.

יא. מסופר על הרה"ק רבי יוסף מאיר ממאכניווקא זי"ע, שבינקותו בהיותו כבן שש נכנס פעם אל זקנו הקדוש הרה"ק רבי יצחק מסקווירא זי"ע, וזקנו שאלו על מעשיו באותו היום, ענה הנכד, היום הלכתי לבקר ב'שוק הבהמות', כי שמעתי אומרים שאליהו הנביא נמצא שם וגבר חפצי ורצוני לראותו. אמנם, חיפשותיו בכל השוק ואף עליתי על עמוד גבוה, ובכל זאת לא עלתה בידי לראותו, רק 'מוסר' אחד לקחתי משם, כי ראיתי שבעלי השוורים קושרים אותם בעת העמדתם למכירה, והנה, אלו שאינם נכנעים תחת המוכר ומנסים בכל כוחם להישמט, הרי הם נחבלים בחבלות יתירות ומכות שלא לצורך, שהרי בעל הבית אינו נמלך עליהם שלא למוכרם, וכל ה'רווח' שלהם הוא חבלות בגופם עד זוב דם ותו לא מידי, לעומתם השוורים שמסרו והכניעו עצמם נשאר בשלימות ובריאות גופם, ועוברים בשלוות הנפש לבעליהם החדשים, אשרם טוב להם, ומזה למדתי, שהמתקש בעת שצרה נוחתת לפתחו, ואינו מקבלה באהבה ובהכנעה, בזה הוא נחבל יותר ויותר, אך אם מקבל את הכל באהבה, באמונה שהכל מאתו יתברך, אזי תקדמנו ברכות טוב, וייצל מכל המכות היתרות. כשמוע הרה"ק מסקווירא דברים אלו יוצאים מפי נכדו, אמר לו - בני, אם זאת למדת שם ברור לי שאף שאתה לא זכית לראות את אליהו הנביא, מכל מקום הוא ראה אותך.

וכבר אמר הרה"ק מקאברין זי"ע, הנה שגור בפי העולם, לומר בכל עת מצא 'אז ס'גייט נישט ווי ס'ווילט זיך, דארף מען וועלן ווי ס'גייט', (כשרואה האדם שאין מהלך חיו מתנהל כמו שעלה ברצונו, עליו לרצות ולהסכים לאשר קורה עמו במציאות), אך אני אומר, שההיפך הוא הנכון - 'אז ווילט זיך ווי ס'גייט, גייט ווי ס'ווילט זיך', (כשיכנע האדם אל בוראו ויסכים בשמחה להנהגת הבורא אתו, כבר יעשה הבורא שחיו יתנהלו כרצונו ומחשבתו אשר חשב ורצה), שעל ידי התחזקותו באמונה פשוטה ותמימה יוכל לשדד מערכות הטבע לטובה ולברכה, זוהי כוחה של אמונה בהשי"ת.

יב. מעשה נורא מסופר על הגה"צ רבי נחום יאס'ער זי"ע מזקני וחשובי חסידי שטפנשט-באיאן (נולד והתגורר שנים רבות על אדמת רומניה) בשנות מגוריו בעיה"ק ירושלים, שפעם נפלה בתו היחידה למשכב ושהתה בבית החולים 'ביקור חולים' בקרתא דשופריא, והנה הגיעה עד שערי מות, והידיעה הגיעה לאזני ר' נחום שאין לה אלא שעות ספורות לחייה עלי אדמות. וילך רבי נחום מתוך יישוב דעת לטבול במקוה, שהרי עתה יצטרך לישב 'שבעה' ולא

ויפג לבו כי לא האמין להם, וידברו אליו את כל דברי יוסף אשר דיבר אליהם וכו' ותחי רוח יעקב אביהם'. ולכאורה צריך ביאור, וכי מה אירע ביני לביני, מדוע מתחילה לא האמין להם ולבסוף חזר להאמין.

ואמרו קמאי לבאר לפי דיוק הפסוקים, כי יוסף עצמו ייחס את כל גדולתו אך ורק לבורא עולם, וכמו שאמר לאחיו שמני אלוקים לאדון, אך אחיו אמרו ליעקב בלשון אחר 'וכי הוא מושל בכל ארץ מצרים', כשמוע יעקב כי כן, אז ויפג לבו, כי לא האמין להם, דהיינו שלא האמין להם שה' מושל' אשר הם מצאו הוא בנו יוסף, שהרי יוסף לעולם לא יתלה את הגדולה בעצמו, לומר שהוא המושל והאדון. ורק לאחר ש'וידברו אליו את כל דברי יוסף', שהוסיפו לומר לו את כל מה שאמר להם - שהקב"ה שמו לאדון, והעלהו למשול בכל הארץ, או אז ותחי רוח יעקב אביהם, כי ע"י דיבורי אמונה אלו נוכח לראות שאכן בנו יוסף חי, והוא שלם באמונתו הקדושה (כע"ז איתא מהרה"ק המהר"ד מבעלזא ז"ע).

וזהו יסוד האמונה לדעת ש'הכל בידי שמים', וחלילה מלתלות את ההצלחה בכוחו ובעוצם ידו, אלא

שיצליח בדברים אלו לעורר רחמי יוסף עליהם, ועוד תמהו, מה באמת גרם לשנות לבו של יוסף עד שלא היה יכול להתאפק, והוכרח לגלות עצמו אליהם.

ומבאר ה'שפת אמת', כי אכן יהודה לא בא לחדש כלום במענותיו אל יוסף, אלא רק סידר וחזר לעצמו כל השתלשלות המאורע, כדי להחדיר אל לבו כי הכל נתגלגל ברצון ה', ולקבל הנהגתו ית' בשמחה, שאם כך הוא רצונו שמע מינה שכך הוא הטוב והישר ביותר שצריך להיות, ואכן מיד שקיבל על עצמו את הנהגת הבורא ית' נסתלקו כל הדינים ונצמחה הישועה. וכתב בזה"ל, וזה עצה בכל שעת צר והסתרת פנים לכל איש ישראל, העצה להתבטל לרצון השי"ת, ע"י שמברר האדם אצלו שגם בתוך ההסתרה יש חיות מרצון השי"ת. עכ"ל.

שמני אלוקים - הכל בידי שמים

בפרשתן (מה ט-כז), 'מהרו ועלו אל אבי ואמרתם אליו כה אמר בנך יוסף שמני אלוקים לאדון לכל מצרים... ויבואו ארץ כנען אל יעקב אביהם, ויגידו לו לאמר עוד יוסף חי וכי הוא מושל בכל ארץ מצרים,

יוכל לילך למקוה במשך ז' ימים, שב לביתו וישב ללמוד הלכות אנינות וקריעה מחשש שמא כשתגיע השעה לא תהיה דעתו מיושבת עליו, ויצא לעבר בית החולים, בדרך הילוכו נזכר ששכח את הסכין בכדי לקרוע 'קריעה' וחזר לקחתו, בעת שהלכו לבית החולים, פנה רבי נחום אל מלוויו ואמר, הרי עוד מעט קט עומד אני לברך בשם ומלכות את ברכת 'דיין האמת', שאמרו חז"ל (ברכות ט): חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה ולקבלינהו בשמחה, אם כן מוטל עלי להכניס בקרבי 'שמחה' - בקבלת רצון שמים באהבה וחדווה, ובתוך כך התלהב רבי נחום והחל לומר ברגש, אם בתי נוטה למות נמצא שהשי"ת מדבר ועוסק בי כעת, והיאך לא אתמלא שמחה על שהקב"ה בכבודו ובעצמו שמלא כל הארץ כבודו ומדבר ודן בי.

משקרבו לעבר בית החולים פנה רבי נחום אל מלוויו ואמר, מעתה אסור להראות שום אות שמחה, כדי שלא לגרום חלילה צער וחלישות הדעת לרבנית העומדת בבכי לצד מיטת חוליה של הבת. ותיכף כשנכנס רבי נחום אל בית החולים, שמע בשורה טובה - שהבת התעוררה, חזרה להכרתה ויצאה מכלל סכנה, אז החל רבי נחום לרקוד בשמחה רבה על חסדי ה' כי לא תמנו. לאחר מכן הסביר את אשר אירע, בעת שמביא הקב"ה צרה על האדם כגון 'צרת הבת', אין זה אלא 'נסיון' מן השמים - לראות אם יאמין האדם בה' שכך צריך להיות ולא ירע לבנו, אך אחר שהקב"ה ראה את שמחתי 'בטרם צרה תחייני' - ובטרם יארע דבר התחזקנו באמונה, נמצא שעמדתי כבר בניסיון, אפשר לה להישאר בין החיים...

יג. בפרשתן (מו לג-לד) 'והיה כי יקרא לכם פרעה ואמר מה מעשיכם, ואמרתם אנשי מקנה היו עבדיך מנעורינו ועד עתה גם אנחנו גם אבותינו', וביאר בזה גאון אחד שליט"א באופן נפלא ומתוק, על פי המסופר שפעם פגש הגאון ה'בית הלוי' זצ"ל את אחד מתלמידיו משכבר הימים ושאלהו 'מה עיסוקו של מר ומה הוא עושה', ויען התלמיד שהוא עוסק בעשיית צוקע"ר בשותפות עם גיסו ומשם פרנסתו. חזר ה'בית הלוי' ושאלו מה מעשיו, ושוב ענה שעוסק בעשיית הצוקע"ר. אחר ששילשו שאלתם ותשובתם נענה ה'בית הלוי' ואמר, הנה אתה חושב שיש לי איזו חסרון בהבנה, לא כן, אלא לך יש חסרון בהבנתם של דברים. כי אילו שאלתי מה הקב"ה עושה עמך היה

(פסוק ט), כי מצד 'כיבוד אב' עליהם להזדרז לבשר לאביהם בשורה טובה כי עוד יוסף חי וכי הוא מושל בכל ארץ מצרים, (וכמו שכתב ה'ספורנו', מהרו - כדי שלא יצטער יותר), אך מ"מ אין להם למהר מהירות יתירה מבוהלת ומטורפת, כי היא לא תועיל להם מאומה, ולא יוכלון להקדים את הבשורה אפילו רגע אחד מלפני הזמן המיועד לה מן השמים, כי הצער והעגמת נפש נקבע במהויק מתי יבוא ומתי ילך, לא פחות ולא יותר^ט, וממילא לא ירוויחו מאומה מהמהירות שיפסעו

יכיר וידע שכל שפע הפרנסה וכל הקורות עמו הוא כפי הנקצב לו מלעילא וכמו שנגזר עליו^{טו}. וגם ידע שאין לאל ידו לשנות אפילו כמלוא נימה מאשר נקבע בן במרומים, לא להוסיף וגם לא לגרוע.

ובך היה אומר הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע בשם אביו הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע על הא דכתיב בפרשתן (מה כד) 'אל תרגזו בדרך', וברש"י, 'אל תפסיעו פסיעה גסה', שהנה יוסף עצמו אמר להם 'מהרו ועלו אל אבי'

לך לענות בסיפורי הפרנסה הבאים לאדם מן השמים. אבל מכיוון ששאלתיך מה אתה עושה עליך לענות בעסקי 'יראת שמים', כאומרם (ברכות לג:) 'הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים'.

ועפ"ז יש לבאר פסוקים אלו 'כי יקרא לכם פרעה ואמר מה מעשיכם', כי יוסף חשש, שכשפרעה ישאל את אחיו מה הם עושים, יענה כל אחד מהם, באיזו מדריגה הוא עומד בתורה ועבודת ה'... (שהרי לפי האמור רק זה נחשב 'מעשיהם') לזה אמר להם, שעליהם לענות 'אנשי מקנה היו עבדיך', כי פרעה אינו מבין כנ"ל, ואין כוונתו אלא למעשיכם הגשמיים... ואפ"ה, כשאמרו כן לפרעה - כמו שנצטוו מפי יוסף, ראה פרעה שאין דבריהם אלא מן השפה ולחוץ - מחמת שנצטוו לענות כן, כשמוע פרעה את דבריהם, וכן את ה'מוסר דרשה' שאמר לו יעקב אביהם 'מעט ורעים היו ימי חייו ולא השיגו' וכו', כשהוא מתלונן על מדריגתו הנמוכה בעבודת ה', מיד אמר פרעה ליוסף 'אביך ואחיק באו אליך', אליך ולא אלי, כי אני לא הבנתי אותם והם לא הבינו אותי (אין לי שפה משותפת איתם).

יד. כתב הרה"ק ה'שפת אמת' מבערז'אן זי"ע (פרשת נח), וז"ל, והנה קבלה בידינו שאליהו הנביא שכיח ביומא דשוקא (עיין תענית כב...) שבני אדם טרודים מאד על המחיה ועל הכלכלה, וקשה להתיישב ולצמצם הדעת, להאמין בהשגחתו יתברך תמיד להווה ולחיות ולקיים הטבע כרצונו, על כן, אליהו הולך בשוק כדי לעזור לבות בני אדם על זה, עכ"ל. כלומר לעוררם שיזכרו שלא במעשים יגבר חיל, רק הכל אמר ה' שיבוא אליהם.

טו. רמז נאה רמז הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע, הנה לאחר שנתגלה יוסף לאחיו שלח לאביו 'עגלות', ופירש"י (מה כז) 'סימן מסר להם במה היה עוסק כשפירש ממנו, בפרשת עגלה ערופה, זהו שאמר וירא את העגלות אשר שלח יוסף ולא אמר אשר שלח פרעה', ופי' הרה"ק, כי רמז לו שבפר' עגלה ערופה נאמר (דברים כא א) 'לא נודע מי הכהו', כיו"ב אמר לו יוסף ליעקב אפילו אם יהיה נראה לך שהאחים מכרו אותי, אבל באמת לא נודע - לעולם לא תדע מי הכני ומכרני... כי הכל מיד ה' היה. וללמד על הכלל כולו יצא, שגם במקום שנראה בעיניים ממש שבשר ודם הוא שגרם לך את ההיזק וההפסד, הרי לאמיתו של דבר 'לא נודע מי הכהו', אלא היה זה ברצונו של הקב"ה. טז. ביסוד זה ביאר הרה"ק ה'ישמח ישראל' זי"ע (אות ב) הא דכתיב בפרשתן (מה ד) 'ויאמר יוסף אל אחיו גשו נא אלי ויגשו ויאמר אני יוסף אחיכם אשר מכרתם אותי מצרימה', ופירש רש"י, 'ראה אותם נסוגים לאחור, אמר עכשיו אחי נכלמים, קרא להם בלשון רכה ותחנונים והראה להם שהוא מהול' (ומקורו בב"ר צג ח), והקשו הראשונים מה ראייה יש במילתו שהוא אכן אחיהם יוסף, שהלא יתכן שאין זה אלא 'ערבי מהול' או 'גבעוני מהול', שהרי גם הם מלין את עצמם.

אלא שכבר אמרו חז"ל (בר"ר נג יד) 'אמר רבי בנימין הכל בחזקת סומין עד שהקב"ה מאיר את עיניהם, מן הכא (לעיל כא יט) ויפקח אלוקים את עיניה', ומבאר ה'ישמח ישראל', כי מכאן למדנו, שלפעמים תר האדם ומחפש אחר איזה 'אבדה' שאבדה לו ולבסוף ימצא שהחפץ מונח זה זמן רב לצדו ממש, וכיו"ב בכל ענין שהאדם ממתין על הישועה, פעמים רבות ימצא שהכל היה מוכן לפניו ממש, אלא שהבורא כיסה את עיניו שלא יראנו [וכאשר שמעתי מאחד מתושבי בני ברק יצ"ו אשר חיפש זמן הרבה אחר 'אבידתו' (זיווגו), ואף נסע לשם כך עד לארץ רחוקה, כשהוא מפליג לעיר מאנטריאול שבקאנאדא, סוף דבר שנעשה חתן אצל השכן הגר באותו בניין בו מתגוררים הוריו...], וזאת, כי מן השמים נגזר עליו צער לזמן מסויים, על כן לא היה בידו לראות את הישועה, אמנם באותו הרגע שנסתיימה 'קצבת צערו', תיכף ומיד נפקחו עיניו, ומעתה ימצא מיד את אשר חיפש.

ויאמר) דברי חיזוק נפלאים שהם כצרי מרפא לנפש, ולחיבת הקודש נציג את לשונו, וז"ל, בזה מלמד אותנו השי"ת, שבל יתייאש שום אדם אפילו שידמה לו שהישועה רחקה ממנו מאוד"ה, וחלילה כל יום קללתו מרובה מחברו עד כי אפס ממנו הישועה, ובוה יתחזק האדם שיתן לב לצער השבטים שהיה להם בזה העת שנתפסו כמרגלים אחרי שהלכו לשבור תבואה להחיות נפשם ברעב, וגם אחרי כל זה נאסר שמעון לעיניהם, וגם נמצא הנביע באמתחת בנימין ונלקח גם בנימין לעבר, ונדמה להם כי אין להם שום תקוה להוושע,

פסיעה נסה למהר להגיד לאביהם שאם יודרו כאן יתר על המידה יארע להם תקלות ומניעות במקום אחר וכיו"ב (הובא ליקוטי יהודה החדש)". וללמד בא על כל עסקי ה'השתדלות', שאף שמחויב האדם להשתדל לפרנסתו ולשאר צרכי הגוף, מ"מ לא ירבה בהשתדלות יתר על המידה 'בכמות ובאיכות' (וימהר ברגליו אבל לא בראשו...).

אל תירא מרדה מצרימה - חזקו ויאמץ לבבכם

בפרשתן (מה ג), 'ויאמר יוסף אל אחיו אני יוסף וגו', כתב הרה"ק ה'מי השילוח' זי"ע (ח"ב ד"ה

עפי"ז יתבאר, כי כך אמר יוסף הצדיק לאחיו, התבוננו היטב בכל אשר עבר עליכם מאותו היום שדרכה כף רגלכם בארץ מצרים, כי הנה, מכרתם את אחיכם ולאחר זמן החילותם להצטער על כך (כמבואר במדרש), וכל כך גברה ה'חרטה והצער' שהיה לכם ממכירתם עד שהייתם מוכנים לשלם כל הון דעלמא להחזירני אל אבינו הקדוש, ואף פעולות שונות ומשונות עשיתם עבור כך - נפרדתם איש מאחיו בכניסתכם מצרימה לילך כל אחד בשער אחר מעשרת שערי הארץ וכו', ואילו כאשר פגשתם בי פנים בפנים בשעה שכל העולם ידעו ש'עבד יצא מבית האסורים' למלוך על מצרים, אפילו הכי לא העליתם בדעתכם אפילו בספק ספיקא שמא ה'מלך' אשר אתם עומדים לפניו הוא יוסף אחיכם... ועל כולנה, ננסכו בי כוחות אדירים מן שמיא שאוכל לעצור בעצמי ולהתאפק מלספר לכם ש'האבידה רבתי' עומדת באפכם ואינכם שמים על לב. כל זאת היה רק עד לרגע שנקצב מן השמים, והנה אך בוא יבוא ברינה העת המוכן לכך - הרי 'ולא יכול יוסף להתאפק', ויפקח האלוקים את עיניכם למצוא את אשר כלתה נפשכם למצוא, ולגלות שבאמת זה זמן רב שכבר עמד זה האיש בפניכם... וזה 'והנה עיניכם הרואות' - כי עתה עיניכם כבר רואות, ובעת הזאת אפשר לי להראותכם שהנני מהול, כי עד עתה - כל זמן שלא נפקחו עיניכם הייתם אומרים ש'ערבי מהול' עומד בפניכם, ורק עתה משהגיעה שעת ההתגלות, הנכם מאמינים לי אפילו בסימן זה. יז. הוסיף הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע לספר בעניין זה מה ששמע מהחסיד המופלג רבי בן ציון אסטראווער זצוק"ל מעשה אשר הוא היה עד לה, באחד הימים כאשר ישבו החסידים בבית המדרש ב'קאצק' והגו בתורה כמנהגם דבר יום ביומו, והנה פתח הרה"ק השרף זי"ע את הדלת ויען ויאמר לחסידיו - בער'קע דארף רחמי שמים (בער'קע זקוק לרחמי שמים מרובים), בער'קע זה היה בעלה של הגבירה המפורסמת תמר'ל, אשר בעשירותה סייעה רבות להרבה מצדיקי פולין, ביניהם הרה"ק הרבי רבי בונם זי"ע ועוד, כשמוע החסידים את דברי הרבי, שכרו מיד עגלה והחישו פעמיהם אל עיר הבירה 'ווארשא', להזכיר לטובה את בער'קע אצל ה'חידושי הרי"ם' זי"ע ויתר שרפי מעלה - שיעורו רחמים בעד החולה... אך יצא יצאו את פני העיר ואחד מאופני (גלגל) העגלה נשבר, אמנם הם לא אמרו נואש באמרם שאין זה אלא מניעה וניסיון מן שמיא לכן תיקנו את ה'אופן' והמשיכו בנסיעתם, עודם בדרך והנה נפל אחד הסוסים על משמרתו ומת, שוב לא נמנעו החסידים מלהמשיך בדרכם לעורר רחמים על אותו חולה, אך לבסוף הוכרחו לעמוד ממרוצת נסיעתם שכן בהגיעם לעיר סאקרנאוויץ נפל אחד מבני החבורה למשכב כ'חולה מסוכן', ושהו שם עד אשר יבריא החולה וישובו אליו כוחותיו שיוכל להמשיך ב'מסע', ואכן, כעבור ימים אחדים החל החולה להרגיש בטוב, או אז המשיכו החסידים בדרכם... אך בהתקרבתם לעיר פראגא שבפרברי ווארשא הבינו שכבר איחרו את המועד, שכן בני העיר כבר שבו מ'הלויתו' של בער'קע.

ואמר הרה"ח ר' בן ציון, שאחר מעשה זה היו אומרים ב'קאצק' - הנה ראינו כאן מופת גדול ורוח הקודש גלויה של הרבי, שידע אל נכון שבער'קע נחלה זקוק הוא לרחמי שמים מרובים, אך יותר מזה ראינו כאן - 'מופת גדול בהרבה' של הקב"ה' כביכול, בהראותו לנו שאם כך נגזרה הגזירה שלא יהא ביד 'יושבי הארץ' להרעיש עולמות לרפואתו...

יח. ויזכור מה שכתב הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע בפרשתן על הפסוק שנכתב בפר' מקץ (מב) 'וירא יעקב כי יש שבר במצרים', גם במצרים ודחקות יש 'שבר' לשון תקווה [וכמו ש'ברו על ה' אלוקיו, תהילים קמו ה].

והצדיקו עליהם את הדין באמרם הננו עבדים לאדוני. ואחרי כן כאשר הגיע עת הישועה אמר יוסף 'אני יוסף אחיכם' ולא נעשה שום מעשה שיהיה חילוק בין רגע שקודם התגלותו ובין רגע שאחר כן, כי גם קודם הישועה היה נצב נגד פניהם כל הישועה וכו' רק קודם

העת לא הרגישו בזה^ט. וכן נקוה כאשר יבוא העת לגלות כבוד מלכותו עלינו ולרחם שארית ישראל, כל ישראל יראו שהישועה היתה נגד פנינו רק מצדנו נסתר זאת, ויתקיים הכתוב (זכריה יו) 'וְהוֹשִׁיבוּתֵיכֶם כִּי רַחֲמַתִּים וְהָיוּ כְּאִשֶּׁר לֹא זָנַחְתִּים', עכ"ל.

יט. ביסוד זה ביאר הרה"ק ה'ישמח ישראל' זי"ע (אות ב) הא דכתיב בפרשתן (מה ד) 'ויאמר יוסף אל אחיו גשו נא אלי ויגשו ויאמר אני יוסף אחיכם אשר מכרתם אותי מצרימה', ופירש רש"י, 'ראה אותם נסוגים לאחור, אמר עכשיו אחי נכלמים, קרא להם בלשון רכה ותחנונים והראה להם שהוא מהול' (ומקורו בב"ר צג ח), והקשו הראשונים מה ראייה יש במילתו שהוא אכן אחיהם יוסף, שהלא יתכן שאין זה אלא 'ערבי מהול' או 'גבעוני מהול', שהרי גם הם מלין את עצמם.

אלא שכבר אמרו חז"ל (בר"ר נג יד) 'אמר רבי בנימין הכל בחזקת סומין עד שהקב"ה מאיר את עיניהם, מן הכא (לעיל כא יט) ויפקח אלוקים את עיניה', ומבאר ה'ישמח ישראל', כי מכאן למדנו, שלפעמים תר האדם ומחפש אחר איזה 'אבדה' שאבדה לו ולבסוף ימצא שהחפץ מונח זה זמן רב לצדו ממש, וכיו"ב בכל ענין שהאדם ממתין על הישועה, פעמים רבות ימצא שהכל היה מוכן לפניו ממש, אלא שהבורא כיסה את עיניו שלא יראנו [וכאשר שמעתי מאחד מתושבי בני ברק יצ"ו אשר חיפש זמן הרבה אחר 'אבידתו', ואף נסע לשם כך עד לארץ רחוקה, כשהוא מפליג לעיר מאנטריאול שבקאנאדא, סוף דבר שנעשה חתן אצל השכן הגר באותו בניין בו מתגוררים הוריו...], וזאת, כי מן השמים נגזר עליו צער לזמן מסויים, על כן לא היה בידו לראות את הישועה, אמנם באותו הרגע שנסתיימה 'קצבת צערו', תיכף ומיד נפקחו עיניו, ומעתה ראה מיד את אשר חיפש.

מין הבאר

וכבר אמר הרה"ק מציעשנוב זי"ע (דברי שמחה בפרשתן) בענין התגלות יוסף אל אחיו, באותה שעה חשבו האחים שהם בצרה גדולה כ"כ, שאין להם שום עצה מה להשיב לו, ובאמת הישועה היתה קרובה לבא להם מאוד מאוד, כי לא היה חסר רק שלשה תיבות, והיינו שיוסף יכריז 'אני יוסף אחיכם' ולא יותר, ומ"מ הם לא ידעו מזה עד שאמר כן לפניהם, ועד אז החשיבו את עצמם שהם בצרה גדולה. נוכל ללמוד מזה, שלפעמים ח"ו אדם מרגיש עצמו בצער מאיזה צרה אשר לא תבא חלילה, וחושב שמאד צר לו, אל יפול לבו, רק יתאמץ ויבטח בהשי"ת, כי בוודאי הישועה קרובה לבוא ממקום שלא עלה בדעתו. וכה כתב בספר שפתי גבריאל (להגה"ק ר' גבריאל געשטעטנער זצ"ל אב"ד סאמבאטהעלי, עמ' ק"פ), על מה שאומרים בנוסח התפלה 'מצמיח ישועה', כמו הצמיחה שאם הזרע כבר כלה אז מצמיח, כן גבי ישועה, אם כבר כלה כל הצדדי ישועה אז הקב"ה מצמיח ישועה.

עפ"י יתבאר, כי כך אמר יוסף הצדיק לאחיו, התבוננו היטב בכל אשר עבר עליכם מאותו היום שדרכה כף רגלכם בארץ מצרים, כי הנה, מכרתם את אחיכם ולאחר זמן החילותם להצטער על כך (כמבואר במדרש), וכל כך גברה ה'חרטה והצער' שהיה לכם ממכירתם עד שהייתם מוכנים לשלם כל הון דעלמא להחזירני אל אבינו הקדוש, ואף פעולות שונות ומשונות עשיתם עבור כך - נפרדתם איש מאחיו בכניסתכם מצרימה לילך כל אחד בשער אחר מעשרת שערי הארץ וכו', ואילו כאשר פגשתם בי פנים בפנים בשעה שכל העולם ידעו ש'עבד יצא מבית האסורים' למלוך על מצרים, אפילו הכי לא העליתם בדעתכם אפילו בספק ספיקא שמא ה'מלך' אשר אתם עומדים לפניו הוא יוסף אחיכם... ועל כולנה, ננסכו בי כוחות אדירים מן שמיא שאוכל לעצור בעצמי ולהתאפק מלספר לכם ש'האבידה רבתי' עומדת באפכם ואינכם שמים על לב. כל זאת היה רק עד לרגע שנקצב מן השמים, והנה אך בוא יבוא ברינה העת המוכן לכך - הרי 'ולא יכול יוסף להתאפק', ויפקח האלוקים את עיניכם למצוא את אשר כלתה נפשכם למצוא, ולגלות שבאמת זה זמן רב שכבר עמד זה האיש בפניכם... וזה 'והנה עיניכם הרואות' - כי עתה עיניכם כבר רואות, ובעת הזאת אפשר לי להראותכם שהנני מהול, כי עד עתה - כל זמן שלא נפקחו עיניכם הייתם אומרים ש'ערבי מהול' עומד בפניכם, ורק עתה משהגיעה שעת ההתגלות, הנכם מאמינים לי אפילו בסימן זה.

כתב בספר 'מענה שמחה' (מאמערסדארף, בעמוד כבישת היצר) בהקדמת דברי זקנו הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע עה"פ (תהלים יב ט) 'סביב רשעים יתהלכון', שהרשעים, כל פעולתם וחייהם תמיד סובבים על ציר אחד, שאוכל ושותה ומפטם גופו כדי שיהיה לו כח לעסוק בסחורה להרבות הוננו, ולמה לו ההון שמאסף - כדי שיוכל להתענג בתענוגי שרים, ומה יקרה כשיתענג - יהיה לו כח לעבוד וחוזר חלילה כל ימי חייו, מה שאין כן הצדיק, אוכל לשובע נפשו כדי שיוכל לעסוק בתורה ויהיה לבו פנוי ללמוד בהרחבת הדעת, עוסק בסחורה כדי שיוכל לעשות חסד וצדקה ולגדל בניו לת"ת ונמצא שכל עשייתו הוא לתכלית נכבדה. וזאת רמז יוסף הצדיק בעגלה ערופה, כי הוא מלשון 'עגול' היינו לילך 'עגולה' - סובב סובב בלי להשיג קץ ותכלית - היא 'ערופה', חטא הממית ועורף את חיי האדם. כי צדיק בתומו הולך ועיניו בראשו לבא למשרת אמת, וזאת

וכך היה אומר הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע (תרפ"ד) משם אביו הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע לבאר בהא דאיתא בגמ' (ברכות י.) שאמר חזקיהו המלך לישעיה הנביא 'כך מקובלני מבית אבי אבא, אפילו חרב חדה מונחת על צווארו של אדם אל ימנע עצמו מן הרחמים', כי אבי אבא היינו יהודה, שקיבל על עצמו להיות ערב על בנימין, ואמר ליעקב 'מידי תבקשנו אם לא הביאותיו אליך... וחטאתי לך כל הימים' (מג ט), ואכן, אף בשעה שהיה נדמה לו כי הוא עומד לאבד את שתי העולמות, אעפ"כ לא התייאש, אלא 'ויגש אליו יהודה', וממנו למד חזקיהו שאפילו חרב חדה מונחת על צווארו של אדם לא יתייאש מן הרחמים^{כא}.

ותחי רוח - לחיות עם תכלית טוב

בפרשתן (מה כז), 'וירא את העגלות אשר שלח יוסף לשאת אותו ותחי רוח יעקב אביהם'. כה

כ. 'ויגש אליו יהודה ויאמר בי אדוני'. פירש הגה"ק ר' ישעיה פירסט זצ"ל (חזון ישעיה, אבד"ק וויען בשיף-שוהל) על פי מה שכתב בחובת הלבבות (שער הבטחון) שהבוטח באלוקים אין מקום בלבו לשום יראה זולת יראת הבורא ית'. וזה שרמז לו יהודה באומרו 'בי אדוני', הו' יודע שאין לי אלא אדון אחד והוא בי - בקרבי ממש, והיינו השי"ת, וכמו שכתוב (שמות כה ח) 'ושכנתי בתוכם' - בתוך כל אחד ואחד, ולכן אין לי שום פחד ממך כלל. כא. סיפר הגה"ח רבי שמאי גינזבורג זצ"ל שבעת שנפגשו הני תרי קדושים הרה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע והרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע אחר ה'מלחמה', בתוך שיחתם נענה ה'אמרי אמת' ואמר למהר"א איתא שלאחר שיוסף התוודע אל אחיו בכו יוסף ובנימין - איש על צווארי אחיו, ובחז"ל (מגילה טז:) שיוסף בכה על חורבן שני בתי מקדשות שעתידים להיות בחלקו של בנימין, ולאידך, בנימין בכה על משכן שילה שהיה בחלקו של יוסף. ולכאורה אינו מובן מדוע לא בכו כל אחד על חורבן ההיכל שהיה בחלקו, אלא מכאן יש ללמוד, שעל חורבן שלו אין לבנות, אלא יש להתחזק, לשוב ולהקים מחדש את הנחרב. ורק על חורבן בית חברו יש לבנות כי זהו גמילות חסדים, אך על חורבן ביתו אין לבנות - כי הבכי אינו אלא מייאש - ישכח מכל צערו ויתחיל לבנות מחדש.

כב. כענין הזה רמז כ"ק האדמו"ר מסקולען זצ"ל (נועם אליעזר בפרשת תולדות) ומקדים להביא את דברי ה'מגיד מדובנא' המפרש את דברי הגמרא (ביצה טו.) 'הני בבלי טפשי דאכלא נהמא בנהמא', דהכוונה שהם אוכלים בכדי שיהיה להם כח לאכול טוב, והיינו שיוצא אדם לפעלו ולעבודתו עדי ערב תחת ה'בוס' שלו, וכל כך למה כדי שבסוף החודש יקבל 'משכורתו שלימה', ולשם מה הוא זקוק למעות, כדי שיוכל לקנות מאכל ומשתה, ומדוע הוא זקוק למאכל ומשתה כדי שיהא לו כח לעבוד, נמצא זה האיש עובד כדי להרוויח ממון, וממונו נעשה לקניית אוכל והאוכל בא ליתן לו כח לעבוד וחוזר חלילה כי המה עובדים כדי להרוויח מעות, ומרויחים מעות כדי לאכול, אוכלים כדי שיהיה להם כח לעבוד, וחוזר חלילה... משא"כ יהודי אוכל כדי שיהיה לו כח לעבודת השי"ת, ותמיד יש לו תועלת נצחי ורוחני מעבודתו. עפ"ז ביאר הרה"ק מסקולען את הכתוב 'ויאמר עשו אל יעקב הלעיטני נא מן האדום האדום הזה על כן קרא שמו אדום', וצ"ב, וכי עבור שהכריזו כן פעם אחת יקראו לו לעולם 'אדום', אלא ביאורו, שלא היה כאן 'פליטת פה' פעם אחת, רק זה היה מהות חייו שהיה עובד כגלגל החוזר, אדום בשביל אדום, היינו אוכל כדי... לאכול טוב בלי שום 'תחנה סופית' או תועלת נצחי מכל מעשיו.

כמו כן שמעתי מהגה"ח רבי ישעיה אשר בערנשטיין זצ"ל, כי בימים מקדם היה קיים בית הכנסת מיוחד לעובדי הנמל בחיפה, המבקר בביהכ"ס לא היה מעלה בדעתו כי יש 'גבאי' באותו ביהכ"ס, באשר 'בוקה ומבולקה' שולטים בו בכל פינה ופינה, גם תפילות לא התקיימו מלבד אחת ביום - מנין לתפילת מנחה. פעם אחת נקלע לשם אורח

באר הפרשה - פרשת ויגש

יעקב כמה ימי שני חייד, ויענהו יעקב, ראה נא והביטה 'ימי מגורי' - שגרתו בזה העולם הם שלושים ומאה, אבל לא ייאמר עליהם 'ימי חי', כי 'ימי חי' אינם אלא 'מעט ורעים' שלדאבון לב לא מלאותם כראוי (ראה נא את ענוותנותם של אבותינו, כי מי לנו כיעקב שהתורה עצמה מעידה עליו 'ויעקב איש תם יושב אוהלים' וכן נטמן י"ד שנה בשיבתם של שם ועבר מבלי שינת לילה אחת במוטה, ואעפ"כ אמר על עצמו כי מעט ורעים היו ימי שני חי) כ"ד.

אני יוסף אחיכם - להיות מעביר על מידותיו ולא לבייש את הזולת

בפרשתן (מה יד), 'ויפול על צווארי בנימין אחיו ויבך ובנימין בכה על צוואריו וברש"י, יוסף בכה על שתי 'המקדשות' שעתידין להיות בחלקו של בנימין וסופן להיחרב, ואילו בנימין בכה על משכן שילה שעתיד להיות בחלקו של יוסף וסופו להיחרב. ומקשה הרה"ק רבי יחזקאל מקאזמיר זי"ע (דברי ישראל בפרשתן ד"ה מא"ז), א. וכי כך הוא דרכו של עולם כשיפגשו שני אחים שלא ראו זה את זה שנים רבות, להיות ראשית מעשיהם

רמו יוסף שהוא עודנו חי ועומד בצדקו, כי מאז שפירש מאביו תמיד עסק בפרשת עגלה ערופה, ולא החטיא את המטרה כמו רשע ההולך כסומא בארובה למקום צחנתו באין תכלית.

ביו"ב מרומז עוד בפרשתן, דכתיב (מו ח-ט), 'ויאמר פרעה אל יעקב כמה ימי שני חייד, ויאמר יעקב אל פרעה ימי שני מגורי שלשים ומאת שנה מעט ורעים היו ימי שני חי ולא השיגו את ימי שני חי אבותי בימי מגוריהם'. והתמיהה ידועה, כי פרעה לא שאלו רק על 'ימי חייו' ומדוע השיב על 'ימי מגוריו'... ועוד מדוע על 'ימי שני חייו' אמר מעט ורעים. ומבאר המלבי"ם (בפרשתן) כי ה'חיים' נחשבים להמנות בשנות חיים רק כפי שהוא ממלא את ימיו ושנותיו בעבודת ה', כי החי חי הַרְגֵש לבר - שאוכל ושותה ומחלך הנה והנה אינו אלא כבהמה, כי כיו"ב ממש נראים ימי חי הבהמה... ואינו נחשב חי כאדם ואינם אלא ימי 'מגוריו' בעולם הזה, לא ימי 'חייו' כי חלק ה'אדם' שבו היה 'מת' בזמנים אלו^ג. והנה פרעה שאל את

והתפלל מנחה עם המנין דשם, והנה הוא רואה שבחזרת הש"ץ מסבב מאן דהו ברחבי ביהכנ"ס וקופת צדקה בידו כשהוא מקשקש בקול כאומר 'צדקה צדקה'... וישאלהו האורח לשם מה זקוקים אתם לקופה של צדקה, אמר לו האיש - לשם החזקת גבאי, ולשם מה זקוקים אתם לגבאי - כדי שיעשה מלאכתו נאמנה ויסבב בין המתפללים כשקופתו בידו... תכלית דבר הגבאי מיועד לסבב עם הקופה והקופה מיועדת להספיק תשלומי הגבאי... וחלילה לנו לנהוג כיוצא בזה, אלא עלינו לזכור כי לא לתוהו נשלחנו לזה העולם אלא לשם מטרה ושליחות..

כג. בדרך משל ומליצה מספרים על בחור עלם חמודות שלא הלך לו בשידוכין... כי אביו היה אדם מגושם ביותר, ולא אבו הבריות להיות קרובים אליו בקרבת 'מחותן'... עד שבא אחד השדכנים והבטיח לסדר את הענין, מה עשה, פנה אל אבי הנערה והציע לו את הבחור, ומשהגיע אבי הבת לברר אודות טיבו של אבי הבחור אמר לו ה'שדכן' שכבר איננו בין החיים... מששמע כן אבי הבת לא המשיך לברר אודותיו כי מה לו ולמתים אשר כבר אינם אתנו בזה העולם, ונגמר הדבר בכי טוב. משהגיעו למסיבת ה'לחיים' בגמר השידוך וירא אבי הכלה כי יושב לו מאן דהו על שולחן ה'מזרח' והנהגתו כאותו 'זולל וסובא' האמור בתורה... בצורה מביישת מאד, וישאל אבי הכלה את המסובים, מי הוא זה ואיזהו האיש היושב לצידי, ויענו כל העם יחדיו הרי זה 'מחותנך' החדש אבי החתן המהולל בתשבחות.... ויקצוף האיש ומיהר לשאול את השדכן 'למה רימיתני' לאמר לי שאבי החתן איננו חי, שחק השדכן ותמה בפניו, וכי לזה (חיים מגושמים של אכילה ושתיה גרידא ותו לא מדי) 'חיים' יקרא...

כד. ויבואר עפ"י דברי הרה"ק רבי מאיר מפרימשלאן זי"ע, שפעם ערך אביו עליית נשמה וראה שעומד אברך צעיר לצד יהודי זקן, את האברך כינו בשם 'זקן' ואת הזקן כינו בשם 'ילד', ולתמיהתו וכי לזה ייקרא 'עולם האמת', ביארו לו כי דייקא מפני שכאן הוא 'עולם האמת' כינו אותם כן, כי זה האברך מילא ימיו המעוטים בתורה ועבודה ונמצא שכל רגע מהם נחשב לו כ'שנות חיים' שנתרבו למנין גדול, אבל זה הזקן לא מילא את ימיו כלל, וכשנחשוב את ימי חייו לא יעלו בידנו אלא ימים מועטים כשנות חיים של ילד קטן ביותר.

ובזה ביאר את הקרא בריש פרשת מקץ (מא א) 'ויהי מקץ שנתיים ימים' ויהי - לשון צער, כי צער גדול הוא שמקץ - בסוף ימיו של האדם נתגלה שכל מנין ימיו ושנותיו אינו אלא שנתיים ימים ולא יותר, כי רק את אלו מילא בתורה ותפילה...

זה של שנאת חינם. על כן בכו על החורבן, לעורר שתסתלק מהם ומבני ישראל שנאת חינם, ולא עוד אלא שבכו כל אחד על חורבן רעהו ולא על חורבן עצמו, כי התיקון לשנאת חינם הוא אהבת חינם²⁷, והבניה על חורבן רעהו באה מאהבת חינם, וכל כך הרבו באהבת חינם עד שכל אחד מהם הסכים שלא ייחרב מקדש רעהו אף שמחמת זה לא ייבנה מקדשו בחלקו²⁸.

בפרשתן (מה ז), 'וישלחני אלוקים לפניכם לשום לכם שארית בארץ ולהחיות לכם לפליטה גדולה', הקשה הרה"ק ה'מאור ושמש' זי"ע (ד"ה וישלחני) שלכאורה

לערוך 'תיקון חצות', הלא עת חדוה ושמחה היא. ב. מדוע בכו כל אחד על חורבנו של רעהו, ולא על חורבן עצמו. ג. איך בכה בנימין על חורבן מקדש שילה שבחלקו של יוסף, הרי לא ייבנה המקדש בחלקו של בנימין רק לאחר חורבן שילה.

וביאר הרה"ק מקאזמיר, דכל 'מכירת יוסף' באה על ידי קנאה ושנאת חינם, ובאותה שעה ראו 'יוסף ובנימין' שלא במהרה תסתלק מבני ישראל מידה זאת, עד כדי שגם ה'מקדשות' ייחרבו מחמת שנאת חינם (יומא ט:), לכן היתה 'ראשית' עבודתם - לתקן ענין

כה. בפרשתן (מה ד), 'אני יוסף אחיכם אשר מכרתם אותי מצרימה', כתב ה'אור החיים' הק' זי"ע (בד"ה אני יוסף) שקרא יוסף לאחיו שנבהלו מפניו וז"ל. 'לא תחושו לדבר, כי אני יוסף אחיכם, פירוש, מתנהג עמכם במידת האחוה וכאילו לא היה הדבר ההוא, גם סמך לומר אחיכם אשר מכרתם לומר שאפילו בזמן המכר לא כהתה עין האחוה ממני'. והדברים מבהילים, שהרי עצם ה'מכירה' הייתה השפלה נוראה עבורו וצער נורא להתרחק מיעקב אביו, מה גם שעל ידה נגרמו לו בהמשך דרכו צרות צרורות, כשיבתו בבית פוטיפר, הנסיון הגדול שעבר שם, ומשם לבית האסורים במשך י"ב שנה, ואעפ"כ הריהו מכריז בזו השעה בפני מי שמכרוהו כאילו לא היה הדבר ההוא...

והנה לא ניתנה תורה למלאכי השרת, ומיהו שיכול להגיע למדרגה כזו של יוסף הצדיק, אך עכ"פ לא נכתב בתורה הקדושה סיפורי מעשיות לחנם ח"ו, כי אם ללמד לדורות הבאים, ולכל הפחות שתהא לנו 'נגיעה קלה' בארחות ישרים.

מעשה נורא התרחש בעיר הקודש ירושלים לפני כארבעים שנה, אברך שעמד בתוך כמה חדשים הראשונים לנישואיו עלה לבית חמיו, באותה שעה הייתה רק ה'שוויגער' (חמותו) בבית, ופיה פתחה שלא בחכמה ושפכה עליו קיתון של גערות וזעקות... כצאת האברך מהבית ולבו מתפלץ מצער וכאב הבושה, שם פעמיו מיד לביתו של מורו ורבו הגה"צ רבי אליהו ראטה זצוק"ל (איש אמונו של הרה"ק רבי שלומקה מזוועהיל זי"ע), שם שפך את מר לבו על החרי האף הגדול הזה שספג בבית חמיו, שאלו ר"א האם כבר סיפר את הדברים לאיזה בריה בעולם, וענה שלא, כי ראשית דבר שם פעמיו הנה. אמר לו ר"א בחכמתו וצדקתו, שווה בנפשך כי מאומה לא אירע כאן, אלא חלום חלמת, ואקיים בך 'הטבת חלום' - 'חלמא טבא חזית, חלמא טבא חזית'. לך, חזור לביתך כלא היה. וכן עשה.

כעבור ב' שבועות, נזדמן לו להיות בבית חמיו 'באותו מקום ובאותו זמן'. עתה נענתה חמותו בבקשת מחילה על זעמה הרב שכילתה בו... אך האברך השיב אינני יודע במה דברים אמורים, לא היה ולא נברא, מן הנראה שהחמות חלמה בזה הלילה איזה חלום רע... ולא הועילו לה כל ההפצרות כי הלה עומד בשלו לא דובים ולא יער, חלומות שוא ידברון. והוסיף להביא ראיה לדבריו, כי אם אכן אירע אותו מעשה, וכי לא היו יודעים אמי ובני ביתי מכל אותה השפלה, והרי היית מתלקחת כאן אש עד לב השמים, ומכיוון שאין איש יודע על כך מוכח הדבר שאין זה כי אם חלום בעלמא. חמותו סברה וקיבלה, ותשקוט הארץ. ברבות השנים נולדו לאותו אברך קרוב לעשרים ילדים ומהם הקים דור של עשרות עשרות צאצאים, כל זה בזכות השתיקה שהשכיל לבלום פיו בשעת מעשה, וישמחו כי ישתקו. כי אך בזכות שתיקה זו המשיך בחייו כלא היה, וזכה לזרע ברך ה'.

כו. נוראות מצינו במדרש (תנחומא ה) אמר רבי שמואל בר נחמן לסכנה גדולה ירד יוסף שאם הרגוהו אחיו אין בריה בעולם מכירו, ולמה אמר הוציאו כל איש מעלי, אלא כך אמר יוסף בלבו מוטב שאהרג ולא אבייש את אחיי בפני המצרים. עכ"ל. ומבואר שם בהמשך דברי המדרש באריכות כיצד הסתכן, ואף 'כיון שהכירוהו בקשו להרגו' עד שבא מלאך ופזרם בארבע פנות הבית, וכל כך למה כי כך אמר יוסף בלבו מוטב שאהרג ולא אבייש את אחיי בפני המצרים.

וכך כתב השל"ה הק' על האמור בפרשתן (מה טו) 'וינשק לכל אחיו ויבך עליהם' - ראה כמה צריך האדם למחול ולהעביר על מידותיו, כי הם חטאו נגד יוסף, ויוסף בכה ונישק אותם. עכ"ל.

לביישם [וראה גם רמב"ן (מה כז) שכתב 'ויוסף במוסרו הטוב לא רצה להגיד לו'], ומבאן לימוד גדול לכל איש, להזהר מלדבר תועה על חבירו, שהרי בודאי התייחדות יעקב ויוסף לא דבר ריק הוא, ובודאי כמה סודות ורזין דאורייתא ותיקון עולמות עליונים שהיו נצמחים מזה, ומכל מקום לא השגיח על אבדת כל אלה, והכל שווה לו, למען לא יצטרך לגלות דבר ננאי על אחיו, עב"ל^{כז}.

בפרשתן (מד כח), 'ויצא האחד מאתי ואומר אך מרנף מורף', רמזו בה הרה"ק ה'חתם סופר' (ד"ה ויצא) כי 'מרנף' מלשון פרנסה הוא (כדכתיב תהלים קיא ה' מרנף נתן), והרי מחלוקת אחת^{כח} דוחה מאה פרנסות (ש"ה מס' יומא דרך חיים אות מד), וזה בא הכתוב לרמז 'ויצא האחד מאתי' מכיוון שיצא האחדות מבני ביתי, מיד ואומר אך מרנף מורף - שנאבדה ונטרפה מרנף מזונותיו^{כט}.

עפי"ז מבאר ה'חתם סופר' (חת"ס בפרשתן ד"ה והנה אמרו) את הכתוב (תהלים קמו יד) 'השם גבולך שלום חלב חיטים ישביעך', דהנה רבו החכמים אשר יש 'גבול ומעצור' לחכמתם, כדוגמת מי שבהגיעו לידי נסיון בענייני 'כבוד' כל חכמתו מסתלקת עד שיעשה דברים כנגד השכל 'למען כבוד שמו' ויתבזה בטיפשותו בעד מעט כבוד, ויש מי שחכמתו עומדת לו רק עד בואו לידי 'קנאה', אז יתנהג כמי שאין בו דעת כלל וכלל. לא כן נחלת עבדי ה', ד'גבול' אחר עשו לחכמתם, והוא, כשיבואו לידי נסיון בענין ה'שלום' יעשו אפילו דברים כנגד חכמתם הכל בכדי שישרור השלום והשלווה בין בני ישראל. ומה שכתבם - חלב חיטים ישביעך,

היה די באומרו 'וישלחני אלוקים לפניכם להחיות לכם לפליטה גדולה', ומדוע הוצרך הכתוב להוסיף תיבות 'לשום לכם שארית בארץ' שנראה כיתור לשון. ומבאר, כי הנה האחים הקדושים שבטי י-ה נחלקו עם יוסף משום שסברו שיהודה הוא שצריך למלוך עליהם ולא יוסף, אכן הקב"ה, סיבת כל הסיבות, סיבב שבעל כרחם יהיו צריכים להיבנע ליוסף ולהשתחוות לו. והנה אמרו חז"ל (ר"ה יז:) 'כל המעביר על מדותיו מעבירין לו על כל פשעיו, שנאמר (מיכה ז יח) נושא עון ועובר על פשע, למי נושא עון למי שעובר על פשע', כן דרשו את האמור בהמשך הכתוב לשארית נחלתו - 'למי שמישים עצמו כשיריים'. ומעתה יש לומר, שכך אמר להם יוסף וישלחני אלוקים לפניכם, שכך היה רצונו ית' שאני אמלוך עליכם, כדי לשום לכם שארית - שתעשו עצמכם כשיריים ותכניעו עצמכם לפני, 'ועל ידי זה יהיה לכם תקומה להחיות לכם לפליטה גדולה, ר"ל, שיעבור ה' על פשעיכם לעולם הבא, וזהו לפליטה גדולה'. ואכן אין לתאר ואין לשער מה רב טוב הצפון למי שמעביר על מידותיו ומכניע עצמו אף בפני מי שאינו ראוי לכך (להענתו), ומתקיים בו 'להחיות לכם לפליטה גדולה', בעולם הזה ובעולם הבא.

על אחת כמה וכמה שצריך להיזהר ביותר שלא לצער את רעהו ולא לביישו ולהלבין פניו חלילה, וכמו שכתב הרה"ק השם משמואל ז"ע (תרע"ט) לבאר במה דאיתא ב'פסיקתא' שיוסף היה נוהר שלא להתייחד עם יעקב אביו, כדי שלא ישאלנו היכן היה כל השנים ויצטרך לספר לו שהאחים מכרו אותו, בכדי שלא

כז. וכך כתב המהרש"א (סנהדרין יא. ח"א ד"ה אתה) על הא דאיתא בגמ' שם שפעם הריח רבינו הקדוש באמצע השיעור ריח של שום, אמר מי שאכל שום יצא, עמד רבי חייא ויצא, עמדו כולן ויצאו, בשחר מצאו רבי שמעון ברבי לרבי חייא, אמר ליה אתה הוא שציערת לאבא, אמר לו לא תהא כזאת בישראל, ומבאר המהרש"א, שרבי שמעון הוכיח את רבי חייא על שיצא כדי שלא לבייש את מי שאכל וגרם לביטול תורה, לפי שלא היה צריך לצאת אלא רק מי שאכל את השום, וענה לו רבי חייא 'ודאי ביטול תורה הוא עון וחטא, אבל לבייש אחד מישראל לא תהא עבירה גדולה בישראל, וטוב לבטל תורה מלבייש בן ישראל'...

כח. זהירות יתירה נצרכת לברוח מהמחלוקת שהיא 'לשם שמים', אותם חילוקי דעות ופירוד הלבבות בגלל ויכוחים אודות אופני העבודה הרצויה, וכפי שפירש הרה"ק מקאזמיר ז"ע (הובא בדברי ישראל) בלשון הכתוב 'אל תרגזו בדרך', שרומז שלא לרגז ולריב על דרך העבודה נכונה...

כט. פעם התאוננו בני המשפחה בפני הרה"ק רבי משה בצלאל ז"ע הי"ד (אחיו של הרה"ק האמרי אמת ז"ע) שחסר להם לחם לאכול ואין די פרנסה. ענה ואמר, הדבר הראשון שיש לנו להקפיד הוא שלא יתעורר חלילה קפידה ומחלוקת, כי מחלוקת אחת דוחה מאה פרנסות, על כן יש עיקר גדול בריבוי השלום והאחוה.

מעין הדברים מבאר הרה"ק ה'בני יששכר' זי"ע (אגרא דכלה ד"ה ואל יחר) כי לעיל (מא לח) כתיב שפרעה אמר לעבדיו 'הנמצא כזה איש אשר רוח אלוקים בו', ובתרגום, 'גבר דרוח נבואה ביה', כי ראה שאין 'נביא' כמותו בכל העולם, גם אמר פרעה ליוסף עצמו 'אין נבון וחכם כמוך', והנה איתא בגמרא (פסחים סו:) 'כל הכועס, אם נביא הוא נבואתו מסתלקת ממנו ואם חכם הוא חכמתו מסתלקת ממנו', וזהו שאמר יהודה ליוסף - כל מה שמינו אותך למלך כי חכם ונביא אתה, אמנם אם 'יחר אפך בעבדך' הרי תסתלק ממך הנבואה וגם החכמה ותשוב להיות 'כמוך כפרעה' - שלא תהיה במעלה רמה מעל פרעה ויורידו אותך מן המלכות...^{לא}

ויעיין בפתיחת אגרתו של הרמב"ן הכותב 'תתנהג תמיד לדבר כל דברך בנחת לכל אדם ובכל עת, ובוה תינצל מן הכעס, שהיא מידה רעה להחטיא בני אדם'. והאמת שדבר זה מן העבודות הקשות שבמקדש והרבה כוחות נפש צריך לכך. ובחשיבות מידה זו של להתנהג במתינות ולא לבוא לכלל כעס, יש לנו ללמוד מדבריו של יעקב אבינו בשעה שבירך את ראובן בנו, שאמר לו שמה שלא זכה ראובן בתור בכור לכהונה ומלכות, אין זה מחמת עבירות ועוונות, אלא כי היה 'פחו כמים' כי היה נחפו וכועס ועל כן הורידו אותו מגדולתו. ואף בראשית 'פרקי אבות' שהוא המדרוך לעליה בסולם העולה בית א-ל פותח התנא 'הוי מתונים בדין', וכפי שביארוה הראשונים שהכוונה שכל אחד ואחד יהיה מתון בעצמו ולא ימהר לכעוס ולדון את חברו על מעשיו^{לב}, אלא להתנהג בנחת דביבור במעשה ובמחשבה לכל אדם ובכל עת^{לג}.

שהקב"ה ישפיע להם פרנסה בריווח אף אם נגזר עליו ח"ו חסרון הפרנסה, דהא אמרו חז"ל (מו"ק כח.) 'מוזוני' לאו בזכותא תליא מילתא כי אם במזלא תליא מילתא, ואמרו בתוס' (שבת קנו. ד"ה אין) ש'זכות גדול משנה המזול', ו'זכות גדולה' היא הבאת שלום בין אדם לחבירו, וזהו ביאור הקרא השם גבולך שלום בשכר זאת שמשים את הגבול לחכמתו כאשר נוגע הדבר לעניין השלום, לכך 'חלב חיטים ישביעך' יזכה לשובע בפרנסה מרובה ושפע עד בלי די^ל.

אל תרגזו - להתרחק מן הכעס

בפרשתן (מד יח), 'ויגש אליו יהודה ויאמר בי אדני ידבר נא עבדך דבר באזני אדני ואל יחר אפך בעבדך כי כמוך כפרעה', וברש"י 'חשוב אתה בעיני כמלך'. וצ"ב, מה נתינת טעם יש בזה שהוא חשוב הוא כמלך בעיניו שלא לכעוס.

ומבאר ה'יעב"ץ' זי"ע (הובא בקובץ כרם שלמה טבת תשמ"ג ע' לד) כי כך אמר לו יהודה ליוסף, שאפילו אם פוסקין לו לאדם גדולה ושררה מן השמים מזורדין אותו מגדולתו על ידי הכעס, ומאחר שחשוב אתה כמלך, כל כן עליך להיזהר ביותר שלא לכעוס שלא תפסיד את מלכותך. ומכאן ילמד כל אחד עד כמה הוא מפסיד בכעסו ומאבד טובה לעצמו. ועל כגון דא אמרו (קידושין מא.) 'רגזן לא עלתה בידו אלא רגזנותא', ר"ל שבכעסו הרחיק ממנו את כל ה'גדולה' שפסקו לו מן השמיים [ולאו דווקא ב'מלכות'...] ולא נשאר לעצמו מכל ה'מעלות' אלא רגזנות בלבד...

- ל. איתא בספר 'בית יעקב' (מאב"ד אלכסנדר. תלמידו של הר"ב דף רג) שמעתי ממורי אם יש לאדם צער גידול בנים ר"ל, סגולה לזה ליזהר ממחלוקת, להיות רודף שלום, ולהיות מן הנעלבים ואינם עולבין, ובזה שב ורפא לו.
- לא. איתא ברמזי תורה בשו"ת מאיר נתיבים (מקץ), וז"ל ויגש אליו יהודה וגו', וקשה מה לשון 'בי', גם לשון 'נא' קשה שאינו אלא בקשה (וכאן הרי ניגש לדבר עמו קשות) ומהו 'ואל יחר אפך' אדרבה יחר ויחר... גם כי כמוך כפרעה בכ' הדמיון מיותר. ונראה עפ"י מה שקבלתי ממורי הבעש"ט שסגולה נפלאה לבטל הכעס לומר הפסוק (תהלים קיט ט) 'במה יזכה נער את ארחו לשמור כדברך' היינו לכוון השם הקדוש היוצא מראשי תבותיו, וינצל מן הכעס. נמצא לפי זה, אף שכל כוונתו של יהודה הייתה לעורר מדנים וכעס עם יוסף, אעפ"כ מצד עצמותו היה רוצה לבטל כעסו (של יהודה) - שלא יבא לכלל כעס באמת שכבר האריכו חז"ל בגנות הכעס (עיי' זוהר בראשית כז:) ובא בכח סגולה זאת להסיר הכעס מלבו שלא יהיו פיו ולבו שוין בזה, ע"כ הוסיף תיבות אלו בי, נא, אל, כפרעה, שיחדיו עולים בראשי תיבות זה הפסוק - במה יזכה נער את ארחו לשמור כדברך והבן (הובא בבעש"ט על התורה בפרשתן הערה ו).
- לב. איתא בספר חסידים (סי' תרנה) מעשה בבן אחד שכיבד את אביו ביותר, אמר לו האב אתה מכבדני בחיי תכבדני במותי, אני מצוך שתלין כעסך לילה אחד ועצור רוחך שלא תדבר. לאחר פטירת אביו הלך לו למדינת הים

באר הפרשה - פרשת ויגש

ויהא רעוא שנזכה לאור באור החיים אור האמונה^{לד}, יהי ה' אלוקינו עמנו בכל עת ושעה ובקרוב נזכה לחיות בשוב ה' את שבות עמו.

והניח אשתו מעוברת והוא לא ידע, ועיכב בדרך ימים ושנים. וכשחזר בעיר בא בלילה ועלה לחדר שאשתו הייתה שם שוכבת, ושמע קולו של בחור וכו'. שלף חרבו ורצה להרוג את שניהם. וזכר מצות אביו והשיבה לתערה. שמע שאמרה לאותו בחור שאצלה, כבר יש שנים רבות שהלך אביך מאצלי, אילו היה יודע שנולד לו בן כבר הגיע להשיא לך אשה. כששמע זה הדבר אמר, פתחי לי וכו', ברוך ה' שעצר כעסי וברוך אבי שציוני לעצור כעסי לילה אחת שלא הרגתי אותך ואת בני. ושמחו שמחה גדולה ועשו משתה לכל העם הנמצאים ושמחו הרבה מאוד. **לג.** פעם ניגש אל הרה"ק רבי מרדכי שלמה מבאיאן זי"ע בערב יום הכיפורים לעיתותי ערב איש אשר היה ידוע כמאריך בשיחה... (בלשון נקיה, וכפי הנקרא בפי הבריות פעגע, טרדן) הלה דיבר ודיבר ודיבר, והרה"ק ישב והקשיב לקולו, משסוף סוף הלך לו שאלו בני הבית את הרבי, וכי לא מצא לו זמן לדבר את שטויותיו אלא בעיוה"כ ברגע האחרון, אמר להם הרבי בדברי הרמב"ן הללו - תתנהג לדבר כל דבריך בנחת לכל אדם - אפילו פעגע כזה, ובכל עת - אפילו בעיוה"כ לעת ערב...

לד. ובפרט כעת כאשר אור החנוכה עדיין מאיר לנו 'אור לנתיבותי', וכך איתא מהרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (חנוכה תר"ג) וז"ל, ר"ח טבת שהוא בחנוכה בודאי מקבל הראש חודש הארות הנרות על כל ימי החודש, כי בראש תלוי כל החודש, ויתכן לרמוז מה שמדליקין ל"ו נרות שהנרות מאירין ל"ו יום מתחלת חנוכה עד סוף טבת, ושמעתיה מפי מו"ז ז"ל, כי טבת מלשון הטבת הנרות, עכ"ד. ויתכן לפרש כמ"ש בספרים, כי ימי טבת הם ימי הסתר, ולכן הקדים הרפואה שע"י הנרות מאירין גם ימי חושך אלו, ואור כי טוב.

זה עתה קבלנו מכתב מאיש יהודי נכבד מתושבי חו"ל, שאנשי 'מס הכנסה' נטפלו אליו באופן קשה עד מאד, וכבר הושיבוהו ב'מאסר' ל"ע. בלית ברירה שכר את ה'עורך הדין' הטוב ביותר, וגם השקיע כוחות, ועל הכל עירב בפרשה זו עסקנים גדולים עד מאד, אלא שמאומה לא הועיל, ממש כל העולם היה כנגדו כ'כותל' (א וואנט), ולבינתיים נעלו בפניו את כל חשבונות הבנק שלו, והוכרחו אנשי ביתו ללוות ממון בכדי להאכיל את פיות העוללים בלחם ומים.

באחד הימים עלתה בו ההכרה כי מאומה לא יועיל בראותו כי כל ה'השתדלויות' אינם נושאות כל תוצאה טובה כלל, על כן נשא עיניו השמימה, וכה אמר, **אבי שבשמים, אין כח שבעולם שיכול לעזור לי, רק 'אין עוד מלבדך',** אנא ה' הושיעה נא, הצילני והוציאני מבית השביה וממצבי הקשה. **לא עברו יום יומיים ובאורח פלא שחררוהו לחפשי,** ויצא מבית המאסר לביתו, כשהכל משוחרר, וכל התיק נסגר כליל. אכן אין עוד מלבדו אפס זולתו.

וכבר ידוע מאמרו של הרה"ק רבי יחזקאל מקאז'מיר זי"ע, שככל שהאדם מושגח יותר בזה העולם ע"י השגחות גשמיות כך הוא פחות מושגח מלמעלה, והראיה, כי חיות השדה אינן מצטערות בצער לידה אלא הם יולדות בנקל ללא ייסורים כלל, שלא כדרך בני אדם המצטערים ומתייסרים בבוא עת לידתן. והיינו טעמא, כי חיות השדה יולדות באמצע השממה ואין להם מי שיעזור להם ויסייע בעדם, ואינם מקוות בלתי אל ה' ואליו עיניהם נשואות, על כן אינן סובלות צער לידה. ואילו הנשים יש להם מיילדת סמוך למיטתם, על כן אף שבוודאי גם מתפללות להקב"ה ואומרות בכוונה 'יענך ה' ביום צרה', מכל מקום מאחר והן סומכות גם על המיילדת לכן יש להם צער לידה. כי התפילה צריכה להיות באופן כזה שהוא נתלה רק בבורא כל העולמים.